

درس ۱: کنش‌های ما

پرسش‌های متن

پاسخ‌ها

<p>فعالیت: کار، عمل، فعل، رفتار، کردار، کنش انجام‌دهنده‌گان فعالیت: کارگر، کارمند، کارفرما، کارگزار و عامل</p> <p>به فعالیتی که آدمی انجام می‌دهد کنش و به انجام دهنده آن کنشگر می‌گویند.</p> <p>۱- آگاهانه بودن ۲- ارادی بودن ۳- هدف‌دار بودن ۴- معنادار بودن</p> <p>اگر آدمی نسبت به کلمات و معانی آنها ناآگاه باشد، قادر به سخن گفتن نخواهد بود. فردی که به واژگان و دستور یک زبان آگاهی ندارد، نمی‌تواند با آن زبان سخن بگوید.</p> <p>زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد، اما تصمیم به انجام آن نگیرد.</p> <p>زیرا انسان فعالیت‌های خود را انسان با قصد و هدف خاصی انجام می‌دهد، اگرچه ممکن است همیشه به آن هدف نرسد.</p> <p>معنای</p> <p>پیامدهای کنش را می‌توان به ارادی و غیرارادی (طبیعی) تقسیم نمود. پیامدهای ارادی خودشان کنش هستند و باید کنشگری آنها را انجام دهد، اما پیامدهای غیرارادی کنش نیستند بلکه نتیجه طبیعی کنش‌اند. به عنوان مثال دانشجویی کتاب درسی خود را می‌خواند و در نتیجه آن به سوالات امتحانی پاسخ می‌دهد و استاد متناسب با تلاش او به وی نمره می‌دهد. پاسخ به سوالات امتحانی و نمره دادن استاد به او، پیامدهای ارادی کنش مطالعه کردن است (که اولی به اراده کنشگر و دومی به اراده دیگری ماسته است).</p>	<p>۱. در زبان فارسی چه نام‌هایی برای فعالیت‌های انسان و انجام‌دهنده‌گان آن وجود دارد؟</p> <p>۲. تعریف کنش و کنشگر را بنویسید.</p> <p>۳. مهم‌ترین ویژگی‌های کنش انسانی را نام ببرید.</p> <p>۴. مثالی ذکر کنید که در آن، فردی بدون آگاهی قادر به انجام کنش انسانی نیست.</p> <p>۵. چرا برای انجام کنش انسانی علاوه بر آگاهی، اراده نیز ضروری است؟</p> <p>۶. چرا می‌توان پرسش «چرا چنین کاری کردی؟» را از هر کنشگری پرسید؟</p> <p>۷. جای خالی جمله زیر را با کلمه مناسب پر کنید. انسان‌ها با توجه به ..... کنش خود، آن را انجام می‌دهند.</p> <p>۸. پیامدهای کنش را چگونه می‌توان تقسیم‌بندی کرد؟ در قالب مثالی آن را توضیح دهید.</p>
--	--

۹. جه تفاوتی بین پیامدهای ارادی و سیرادی

وجود دارد؟

پیامدهای غیرارادی کنش قطعی‌اند.

صفحة ٢ كتاب دروس

پرسش سیزدهم: انسان چه تفاوتی، یا فعالیت‌های مخلوقات دیگر دارد؟

- کنش ویژگی‌هایی دارد که آن را از فعالیت سایر مخلوقات متمایز می‌کند. به نظر شما این ویژگی‌ها کدام‌اند؟

ارادی بودن، آگاهانه بودن، هدف‌دار بودن، معنادار بودن و...

صفحة ٣ كتاب درس

- وقتی برای اولین بار می‌خواهید از کالایی پیچیده مانند دوربین عکاسی یا تلفن همراه استفاده کنید، به دفترچه راهنمای آن مراجعه می‌کنید ولی پس از آن، دیگر سراغی از دفترچه راهنمای نمی‌گیرید؛ مگر اینکه مشکلی پیش بیاید. چرا؟
    - زیرا نسبت به عملکرد آن آگاهی پیدا کرده‌ایم و لذا خود را بی‌نیاز از دفترچه راهنمای می‌بینیم.
  - قرار گرفتن بر سر دوراهی، یکی از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد. آن ویژگی کدام است؟
    - اینکه انسان در انجام کار و فعالیت صاحب اراده و اختیار است.
  - فردی از میان جمع برمی‌خیزد و پنجه اتاق را باز می‌کند. اگر از او بپرسید چرا چنین کاری کردی، چه می‌گوید؟
    - می‌گوید برای عوض شدن هوای اتاق و ورود هوای تازه، پنجه را گشوده است. (در اینجا هدف کنش مورد نظر قرار می‌گیرد)
  - آیا کنش انسان همواره براساس آگاهی صحیح صورت می‌گیرد؟
    - خیر، گاهی آدمی کنش را بدون آنکه نسبت به آن آگاه باشد، انجام می‌دهد و فعلی را تقلیدگونه تکرار می‌کند.
  - آیا فعالیت‌هایی مانند ضربان قلب، گردش خون، بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش محسوب می‌شوند؟ چرا؟
    - خیر، این‌گونه فعالیت‌ها طبیعی بوده و از اراده آدمی خارج‌اند.
  - آیا انسان‌های مختلف از انجام کنش‌هایشان، هدف‌های یکسانی دارند؟
    - خیر، انسان‌ها بسته به عقاید، باورها، شرایط اجتماعی و... از انجام کنش‌ها، حتی یک کنش واحد، اهداف یکسانی را دنبال نمی‌کنند. به عنوان مثال هدف کسی از کمک به دیگران رضایت خداست و همین کنش را دیگری برای خودنمایی انجام می‌دهد.

كەفتوكىنيد

صفحه ۴ کتاب درسا

بوق زدن راننده، یک کنش است . درباره معناهای مختلف آن با یکدیگر گفت و گه کنند.

سپاس و تشکر از دیگری می‌باشد. گاهی بوق زدن نشان از سلام کردن یا خداحافظی از دیگری را دارد.

صفحه ۴ کتاب درسی

متدی از شروع کلاس سپری شده است. همه به درس توجه دارند. ناگهان دانشآموزی در میزند و اجازه ورود میخواهد. کنش او چه تغییراتی در کلاس ایجاد میکند؟ درباره آثار و پیامدهای کنش او گفت و گو کنید.

ورود دانشآموزی به کلاس درس هنگامی که معلم و دانشآموزان سرگرم کار آموزشی میباشند، میتواند در امر آموزش اخلاق ایجاد کند. به عنوان مثال میتواند رشتۀ کلام معلم را پاره کند یا تمرکز دانشآموزان را برهم زند و این خود میتواند سبب ایجاد نوعی بینظمی در کلاس باشد.

آیا میتوانید این پیامدها را دسته‌بندی کنید؟

در شکل‌گیری این جریان پیامدهای ارادی و غیرارادی پیش میآید.

به نظر شما، شناخت آثار و پیامدهای کنش انسان چه اهمیتی دارد؟

شناخت پیامدهای کنش انسانی از آن حیث قابل اهمیت است که آدمی میتواند با آگاهی و اراده خویش افعالش را چنان ساماندهی کند که دیگر بار گرفتار پیامدهای منفی کنشی نگردد و خود و دیگران را در معرض آسیبی قرار ندهد. یا اگر کنشی پیامد یا پیامدهای مثبتی دارد، آن را تکرار کرده و دیگران را تشویق به انجام آن نماید.

هماندیشی کنید

۰ آیه «آدمی در گرو عمل خویش است» (مدث: ۳۸) را تحلیل کنید.

انسان مسئول فعالیت و کارهایی است که انجام می‌دهد. اندیشه، اراده، آگاهی و اهدافی که آدمی برای خویشتن دارد او را به انجام افعالی برمی‌انگیزد. آدمی با همین افکار و اعمال خود ارزیابی می‌شود و لذا شخصیت او نیز در گرو تفکر و کردار اوست. اگر انسان عملی را انجام داد باید مسئولیت آن را نیز بپذیرد و پیامدهای آن را در نظر بگیرد. لذا خداوند با توجه به ویژگی‌های آدمی به او یادآور شده است که مسئولیت انجام عملش را بپذیرد، زیرا به او قدرت انتخاب و اراده و تشخیص بخشیده است.

۰ پیامدهای ارادی و غیرارادی هر یک از کنش‌های زیر را مشخص کنید.

پیامدهای غیرارادی	پیامدهای ارادی		کنش
	وابسته به اراده دیگری	وابسته به اراده کنشگر	
سلامتی، نشاط	پذیرفته شدن در تیم	همکاری، نظم‌پذیری، صمیمیت	ورزش کردن
آسیب رسیدن به قلب و ریه	تشویق شدن به کشیدن سیگار توسط دوستان، تعارف کردن سیگار توسط دیگری به ما	اتلاف پول، گذراندن وقت به · بیهودگی	سیگار و قلیان کشیدن
آرامش قلب و روح و روان	دور شدن از محل درگیری یا فرد را به آرامش خواندن	پرهیز از شکستن یا انداختن چیزی	کنترل خشم

مفاهیم اساسی

اصطلاحات و مفاهیم اساسی درس را در این قسمت بنویسید.

کنش

ویژگی‌های کنش

پیامدهای کنش (ارادی و غیرارادی)

خلاصه کنید

یعنی در این قسمت، مفاهیم اساسی را تعریف کنید یا ارتباط آنها را نشان دهید.
- کنش، معنادار است.

- کنش به اراده آدمی وابسته است.

- کنش پیامدهای ارادی و غیرارادی دارد.

- پیامدهای غیرارادی کنش قطعی‌اند و پیامدهای ارادی آن احتمالی می‌باشد.

درس ۲: پدیده‌های اجتماعی

پرسش‌های کمتر

پاسخ‌ها

<p>کنش اجتماعی نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود. در کنش اجتماعی اراده و آگاهی کشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آنهاست.</p> <p>الف) غلط است؛ تنها در حضور دیگران صورت نمی‌گیرد. ب) غلط است؛ به آن هنجار می‌گویند.</p> <p>زیرا وی مقرراتی را رعایت می‌کند که مورد قبول دیگران است. حتی اگر این اتفاق در نیمه‌شب و دور از چشم دیگران و دوربین مخفی باشد.</p> <p>پدیده اجتماعی کنش اجتماعی</p> <p>بانک، مسجد، پلیس، مدرسه، خانواده، نمادها، هنجارها و ارزش‌ها</p> <p>هنگامی که یک کنش در ارتباط با دیگران قرار گیرد. به عنوان مثال فردی به تنها بی و با صدای دلخواه در حال مطالعه است. اگر فرد دیگری وارد اتفاق شود، مطالعه او به یک کنش اجتماعی تبدیل شده و پای هنجارها و ارزش‌های اجتماعی به میان می‌آید و او باید آرام به مطالعه بپردازد.</p> <p>آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی‌اند که مورد توجه و پذیرش همگان بوده و افراد یک جامعه، نسبت به آنها گرایش و تمایل دارند، مانند عدالت، سعادت، صلح، آزادی و امنیت.</p>	<p>۱. کنش اجتماعی چیست و نقش دیگران در انجام آن چگونه است؟</p> <p>۲. درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید و صحیح آن را بنویسید.</p> <p>الف) کنش اجتماعی تنها در حضور دیگران صورت می‌گیرد. ب) به شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته باشد، ارزش گویند.</p> <p>۳. چرا توقف راننده‌ای پشت چراغ قرمز را می‌توان یک کنش اجتماعی دانست؟</p> <p>۴. جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.</p> <p>الف) به کنش اجتماعی و پیامدهای آن می‌گویند. ب) خردترین پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن می‌باشند.</p> <p>۵. چند نمونه از پدیده‌های اجتماعی را نام ببرید.</p> <p>۶. چه هنگام پای هنجارها و ارزش‌های اجتماعی به میان می‌آید؟ با ذکر مثالی توضیح دهید.</p> <p>۷. ارزش اجتماعی را با ذکر مثال تعریف کنید.</p>
---	--

در صورت نبودن کنش اجتماعی، هیچ هنجاری نکر
نمی‌گیرد و هیچ یک از ارزش‌های اجتماعی محقق نمی‌شود.
ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی بعد از اینکه از طبع
کنش‌های اجتماعی تحقق پیدا کردند، شکل‌گیری
پدیده‌های اجتماعی دیگر، یعنی جامعه‌پذیری و کسر
اجتماعی را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها را
طريق به افراد منتقل شوند. افراد نیز با انجام کنش‌های
خود براساس ارزش‌ها و هنجارها، به آنها تداوم می‌بخشند.

آن هنگام که افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند.
پدیده‌های اجتماعی معنادار خواهند بود.

۸. اگر کنش اجتماعی نباشد، چه پیامدهایی ایجاد می‌شود؟

۹. هنجارها و ارزش‌های اجتماعی چگونه به نسل‌های بعد
انتقال یافته و تداوم می‌یابند؟

۱۰. در چه صورت پدیده‌های اجتماعی معنادار می‌باشند؟

پرسش‌های فتن

• بهتهایی مشغول خوردن غذا هستید؛ دوستی وارد می‌شود. چه تغییری در کنش شما رخ می‌دهد؟

وقتی به هنگام خوردن غذا دوستان وارد می‌شوند آداب جمعی را رعایت می‌کنیم و به آنها تعارف می‌کنیم و خدمان نیز تلاش می‌کنیم بر سر میز غذا کار ناهنجاری انجام ندهیم و شاید به گونه‌ای که در خلوت و دور از چشم دیگران غذا می‌خوریم، آن‌گونه غذا خوردن را انجام ندهیم.

• به نظر شما ویرگی مشترک این کنش‌ها چیست؟

در نظر گرفتن دیگران

پرسش‌های فتن

صفحة ۹ کتاب درس

• آیا می‌دانید منظور از کنش اجتماعی چیست؟ چند کنش اجتماعی نام ببرید.

کنش اجتماعی نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود، مانند سلام و احوالپرسی کردن، در اتوبوس یا مترو جای خود را به سالمندان دادن، در انجام کارهای منزل به پدر یا مادر کمک کردن، مهمانی دادن، برپایی جشن

• به نظر شما، آیا کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آنها انجام می‌گیرند، کنش اجتماعی‌اند؟ برای مثال، فردی که در کلاس درس حضور دارد ولی بتووجه به اطرافیان در ذهن خود رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند، کنش اجتماعی انجام داده است؟

شرط انجام کنش اجتماعی در نظر گرفتن دیگران است. در این مثال تخیل فرد کنش اجتماعی نمی‌باشد، بلکه یک کنش فردی است.

نمونه بیاورید

صفحه ۱۰ کتاب درسی

در اینجا انواع مختلفی از دیگران ذکر شده است. تلاش کنید در رابطه با هر کدام، یک کنش اجتماعی مثال بزنید.

غريبه / آشنا

غريبه: یک سلام یا تعارف ساده در هنگام خوردن چيزى / آشنا: هم سفر شدن با او
دوست / دشمن

دوست: احوالپرسی - پول قرض دادن به او / دشمن: مذاکره یا جنگ با او
عذشتگان / معاصران / آيندگان

عذشتگان: رفتن بر سر مزار آنان برای خواندن فاتحه‌ای، یا دیدن عکسی از آنان برای به یاد آوردن خاطره‌ای
معاصران: همراهی با آنان در خلق حادثه‌ای، شادی با آنان در فتح جام ورزشی
آيندگان: حفظ آثار باستانی یا تمامیت قلمرو ارضی برای آنان
مؤمن / کافر / منافق

مؤمن: شرکت با او در نماز یا یک مراسم مذهبی

کافر: دعوت او به یک فنجان چای برای آنکه او را متوجه خدای مهربانی‌ها کنیم و هدایتش نماییم.

منافق: هم سخن شدن با او و بازداشتمن وی از دورویی

آیا تاکنون فکر کرده‌اید که آداب و قواعد ارتباط با دیگران چگونه شکل می‌گیرند، چگونه دوام می‌آورند یا تغییر می‌کنند؟
آداب و قواعد ارتباط با دیگران در گذر تاریخ و متناسب با باورها و ارزش‌های یک جامعه و با توجه به شرایط اقلیمی و
محیطی شکل می‌گیرند و با عمل به آنها استمرار می‌یابند و در صورتی که نتوانند جذابیت خود را حفظ کنند و به نیازهای
مردمان یک عصر پاسخ مناسب دهند تغییر می‌کنند.

پرسش متن

صفحه ۱۰ کتاب درسی

به پدیده‌های اطرافتان توجه کنید. تعدادی از آنها را روی کاغذ بنویسید. برخی از پدیده‌هایی که نوشته‌اید، اجتماعی‌اند. با
کمک دیگر خود آنها را مشخص کنید.

مدرسه، مغازه، پاساز، دوستان، باشگاه ورزشی و...

چرا این پدیده‌ها را اجتماعی می‌دانید؟

این پدیده‌ها را از آن جهت اجتماعی می‌دانیم که در ارتباط با دیگران‌اند و منحصرًا در اختیار ما نیستند.

به نظر شما، این پدیده‌ها چه ارتباطی با کنش اجتماعی دارند؟

همان‌طور که کنش اجتماعی ناظر به دیگران است، در این پدیده‌ها نیز می‌توان ردیابی افراد دیگر را جستجو کرد و از
این جهت با یکدیگر پیوند می‌خورند.

پرسش متن

صفحه ۱۱ کتاب درسی

هنجارها و ارزش‌های اجتماعی چه ارتباطی با کنش اجتماعی دارند؟

هنجارها و ارزش‌های اجتماعی این ارتباط را با کنش اجتماعی دارند که ما دیگران را در نظر می‌گیریم، حقوق و تکالیف
آنرا برای خود یادآور می‌شویم تا به حدی آنها آسم. وارد ننماییم.

مقایسه کنید

پدیده‌های اجتماعی با پدیده‌های طبیعی تفاوت دارد. بو پدیده‌های اجتماعی است. پدیده‌های ذکر شده در جدول، این تفاوت‌ها را بهتر در می‌یابید.

معیار	نقش انسان در پیدایش آن	معنادار بودن	محسوس بودن	کوه	ساختمان اداری
+	-	-	-	-	+
+	-	-	-	-	+
+	+	-	-	-	+

کوه در این فرایند طبیعی و براثر فعل و انفعالات زمین‌شناسی پدید می‌آید. نقش انسان‌ها در پیدایش آن بسیار کوه‌ها پدیده‌های محسوس هستند و معنایی از نوع کنش‌های انسانی برای ما ندارند. اما ساختمان اداری پدید می‌آورند و در پیدایش آنها به باورها، ارزش‌ها و فرهنگ خود نظر دارند. این ساختمان‌ها محسوس بوده و خاص برای ما دارند. به عنوان مثال مسجد بنایی است که در آن خدا را عبادت می‌کنیم.

صفحه ۱۳ کتاب در**مفاهیم اساسی****پدیده اجتماعی، کنش اجتماعی، هنجار و ارزش اجتماعی****صفحه ۱۳ کتاب در****خلاصه کنید**

- به کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن، پدیده اجتماعی می‌گویند.

- هنجار اجتماعی: شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.

- پدیده‌های مطلوب و خواستنی که مورد توجه همگان بوده و افراد بدان گرایش دارند ارزش نامیده می‌شود.

درس ۳: جامعه و فرهنگ

پرسش‌های بین

پاسخ‌ها

جامعه فرهنگ کلان	<p>۱. جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.</p> <p>الف) هنگامی که به شهری مسافرت می‌کنیم آنچه در نخستین برخورد مشاهده می‌کنیم و آنچه به تدریج می‌آموزیم است.</p> <p>ب) جامعه و فرهنگ هر دو پدیده اجتماعی هستند که توسط انسان‌ها پدید آمدند.</p> <p>۲. جامعه و فرهنگ را تعریف کنید.</p> <p>جامعه به گروهی از انسان‌ها گفته می‌شود که برای سالیان متتمادی با یکدیگر زندگی می‌کنند.</p> <p>فرهنگ شیوه زندگی گروهی از انسان‌هاست که با یکدیگر زندگی می‌کنند.</p> <p>۳. نمونه‌هایی از مصادیق فرهنگ را برای یک جامعه ذکر کنید.</p> <p>خوارکی‌ها، پوشش‌ها، گوییش‌ها، آداب و رسوم عروسی و عزاداری، آداب معاشرت، شیوه‌های گذران اوقات فراغت، شیوه‌های یاددهی و یادگیری، ارزش‌ها و باورهای اخلاقی، نوع نگرش به عالم و آدم و ...</p> <p>۴. چه رابطه‌ای می‌توان بین یک جامعه و فرهنگ آن توصیم کرد؟</p> <p>جامعه و فرهنگ را می‌توان به جسم و جان یک موجود زنده تشبیه کرد. جامعه مانند جسم (کالبد) و فرهنگ به منزله جان و روح آن است. جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ نیز بدون جامعه پدید نمی‌آید. ضمن آنکه هر دو با آگاهی و اراده انسان‌ها پدید می‌آیند.</p> <p>۵. فرهنگ چگونه از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد؟</p> <p>از آنجا که فرهنگ آگاهی مشترک مردم یک جامعه است، از طریق آموخته به نسل‌های بعد انتقال می‌یابد.</p> <p>۶. فرهنگ عمومی را تعریف کرده و برای آن مثالی بیاورید.</p> <p>فرهنگ عمومی بخشی از فرهنگ است که همه مردم جامعه در آن اشتراک دارند، مانند راستگویی، فداکاری و ...</p> <p>۷. خرد فرهنگ را با ذکر مثالی تعریف کنید.</p> <p>خرده فرهنگ آن بخش‌هایی از فرهنگ است که مربوط به یک قوم، قشر، صنف یا گروه است. به عنوان مثال شیوه مراسم عروسی و خواستگاری در میان قوم بلوج با</p>
---	--

موافق گویند.

۸. خرده فرهنگ موافق به چ

در مواردی ممکن است عقاید، ارزش‌ها، هنجارهای و مهارت‌های پذیرفته شده در یک خرده فرهنگ، نامناسب و مخالف با فرهنگ عمومی باشد. در این صورت خرده فرهنگ، ضد فرهنگ نامیده می‌شود.

خیر، درست است که باورها، ارزش‌ها و هنجارهای بک جامعه بیشتر توسط گذشتگان به وجود آمده‌اند. اما این با اراده و آگاهی می‌تواند برای تداوم و پیشرفت جامعه خود تلاش کند یا به سوی جامعه و فرهنگ دیگری گزینه بردارد.

پیامدهای حاصل از پیداش جامعه و فرهنگ وابسته به اراده تک‌تک افراد نیستند. این پیامدها، فرصت‌ها، محدودیت‌هایی را برای کنش‌های بعدی فراهم می‌آورند و زندگی ما را متأثر می‌سازند.

تا زمانی که جامعه و فرهنگ از طریق مشارکت اجتماعی افراد پا بر جاست، پیامدهای آن ماندگار می‌باشد.

جوامع و فرهنگ‌های مختلف را می‌توان بر اساس آرمان‌ها و ارزش‌های آنها و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال آن می‌آید ارزیابی کرد. به عنوان مثال برخی جوامع و فرهنگ‌ها نیازهای روحی و معنوی انسان را نادیده می‌گیرند و برخی نیازهای مادی و دنیوی انسان را در نظر دارند.

۹. ضد فرهنگ چیست؟

۱۰. آیا انسان در جامعه و فرهنگ خود کنشگری منفعل است؟

۱۱. رابطه پیامدهای جامعه و فرهنگ با اراده انسان‌ها چگونه است؟

۱۲. تا چه زمانی پیامدهای جامعه و فرهنگ ماندگار است؟

۱۳. ارزیابی جوامع و فرهنگ‌های مختلف با چه معیارهایی صورت می‌گیرد؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

ج) وجود دارد؟

جامعه و فرهنگ از یکدیگر جدا نمی‌شوند و لازم و ملزم یکدیگرند. همان‌طور که جسم و روح انسان با یکدیگر پیوند خورده است.

جامعه و فرهنگ چه تفاوتی با یکدیگر دارند؟

جامعه مجموعه‌ای از آدم‌هاست. لذا عینی و محسوس است ولی فرهنگ آموختی است و محسوس نیست و مانند روحی است که در جامعه حلول کرده است.

پرسش‌های متن

صفحه ۱۶ کتاب درس

آیا در یک جامعه، شیوه زندگی مردم در همه مناطق یکسان است؟

خیر، زیرا مردمان در مناطق مختلف شرایط اقلیمی یکسانی ندارند. از باورها، عقاید، ارزش و... یکسانی برخوردار نمی‌باشند و لذا نمی‌توان گفت که در تمام مناطق شیوه یکسانی برای زیستن آدمی وجود دارد.

پرسش‌های متن

صفحه ۱۸ کتاب درس

۰ آموختید که انسان‌ها با آگاهی و اراده خود به کنش اجتماعی می‌پردازند و با همین کنش‌ها در ساختن جامعه و فرهنگ و تداوم آنها مشارکت می‌کنند، اما آیا این بدان معناست که ما همواره می‌توانیم هر طور که بخواهیم جامعه و فرهنگ را بسازیم یا تغییر دهیم یا اینکه جامعه و فرهنگ پس از آنکه پدید آمدند، پیامدهایی دارند که بر کنش‌های ما تأثیر می‌گذارند؟ درست است که آدمی از اراده و اختیار و قدرت تغییر برخوردار است، اما بدان معنا نیست که می‌تواند هر آن‌گونه که بخواهد جامعه و فرهنگ خود را بسازد. قطعاً انسان‌های توانمند و قوی به لحاظ شخصیتی و فکری فرهنگ‌ساز بوده‌اند (مانند انبیا) و توانسته‌اند مسیر یک جامعه را تغییر دهنند اما بدان معنا نیست که این امر همیشه شدنی است. انسان و جامعه در یکدیگر تنیده شده‌اند، بر هم تأثیر می‌گذارند و تأثیر می‌پذیرند. هیچ انسانی نمی‌تواند جامعه خویش را نادیده بگیرد. حتی اگر در صدد تغییر آن باشد. پیامدهای پدیده‌های اجتماعی گاهی چندان گستردۀ می‌شوند و نفوذ می‌یابند که مانند پیامدهای پدیده‌های طبیعی به نظر می‌رسند.

۰ یکی از جامعه‌شناسان معتقد است که سهم مردگان در ساختن جامعه بیشتر از سهم زنگان است؛ یعنی سهم پیشینیان ما در ساختن جامعه بیشتر از ما بوده است. همچنان که سهم ما در ساختن جامعه و فرهنگ آیندگان بیش از آیندگان است.

شما در این باره چه فکر می‌کنید؟

گذشتگان بسیاری از آداب، رسوم، باورها، ارزش‌ها، هنجارها، نمادها و... را در گذر زمان در بستریک جامعه گسترانیده‌اند. فرهنگ و جامعه‌ای که برای ما به میراث رسیده است حاصل سده‌های متعددی از زیستن نیاکان ما و چالش‌هایی است که آنها با مشکلات داشته‌اند. ما نیز در پیوند با گذشتگان به سرمی‌بریم و می‌توانیم در مسیر تداوم یا تغییر جامعه و فرهنگ خود حرکت کنیم و به نیاز بعد از خود بسپاریم.

پرسش هنر

آیا جامعه و فرهنگی را می‌شناسید که برخی نیازهای انسان را نادیده گرفته باشد؟

بله، به عنوان مثال می‌توان به جامعه جاھلیت عرب اشاره کرد که ابعاد معنوی و متعالی انسان‌ها را نادیده می‌گیرد و بدان بی‌توجه بود. به عنوان مثال دخترانشان را زنده به گور می‌کردند. بیشتر توجه آنان به شراب بود و شمشیرها فرصت نداشتند که به ابعاد متعالی انسان نظری بیفکنند.

صفحه ۲۰ کتاب درس

کفت و گوکنید

با راهنمایی دیگر خود، درباره دو فرهنگ متفاوت و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که برای بشریت به همراه داشته‌اند، گفت و گوکنید می‌توانیم به دو فرهنگ دیکتاتوری و فرهنگ مردم‌سالاری دینی توجه کنیم. در فرهنگ مردم‌سالاری دینی این فیلم برای مردم فراهم می‌آید که آرا و اندیشه‌های خود را آزادانه بازگو نمایند. در تصمیمات جامعه مشارکت کرده و نسبت به تعیین سرنوشت خود تأثیرگذار باشند. با داشتن مطبوعات و رسانه‌های آزاد جلو خودکامگی حاکمان را بگیرند و از عملکرد آنها نقد کنند. در چنین فرهنگی محدودیت‌هایی هم وجود دارد، به عنوان مثال افراد تا جایی آزاد می‌باشند که حریم دیگران را در هم نشکنند و ارزش‌های الهی را نادیده نگیرند.

اما در فرهنگ دیکتاتوری، حق انتخاب مردم نادیده گرفته می‌شود. فرد دیکتاتور تمام منافع جامعه را در اختیار خود می‌گیرد و فرصت ظهور اندیشه‌های مخالف را از بین می‌برد. در چنین فرهنگی، فرصت‌ها بیشتر در اختیار فرد دیکتاتور است و دیگران را بهره‌ای از آن فرصت‌ها نیست.

مفاهیم اساسی

صفحه ۲۱ کتاب درس

فرهنگ، فرهنگ عمومی، خرد فرهنگ، ضد فرهنگ، خرد فرهنگ موافق

خلاصه کنید

- فرهنگ، روح و جان یک جامعه است.
- فرهنگ: شیوه زندگی مشترک انسان‌هاست.
- فرهنگ عمومی: همه مردم در آن اشتراک دارند.
- فرصت‌ها و محدودیت‌ها و نیز آرمان‌ها و ارزش‌ها معیاری برای ارزیابی جوامع و فرهنگ‌ها می‌باشند.

پرسش‌های اینجا

ایاسخ‌ها

۱. فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی را تعریف کنید.

بخشی از فرهنگ که مردم یک جامعه از آن جانب داری می‌کنند و رعایت آن را لازم می‌دانند اما در عمل ممکن است آن را نادیده بگیرند، فرهنگ آرمانی نامیده می‌شود. آن بخش از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند فرهنگ واقعی نام دارد.

۲. جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

الف) وقتی مردم مطابق آرمان‌ها عمل کنند، آرمان‌ها به تبدیل می‌شوند.

ب) مرز و محدوده فرهنگ آرمانی و واقعی براساس تغییر می‌کند.

۳. در چه صورت آرمان‌ها به فرهنگ واقعی ورود پیدا می‌کنند؟

اگر مردم به ارزش‌هایی که رعایت آنها در فرهنگ آرمانی لازم دانسته می‌شود عمل نکنند، فرهنگ واقعی از فرهنگ آرمانی فاصله می‌گیرد.

۴. چه هنگام فرهنگ واقعی از فرهنگ آرمانی فاصله می‌گیرد؟

برنامه‌ریزان فرهنگی از طریق تعلیم و تربیت

۵. چرا مرز و محدوده فرهنگ آرمانی و واقعی متغیر بوده و از جامعه‌ای به جامعه‌ای دیگر متفاوت است؟

زیرا آرمانی یا واقعی بودن یک پدیده براساس نوع نگاه و رفتار افراد و جوامع تعیین می‌شود. پدیده‌ای در یک جامعه، درون فرهنگ آرمانی و در جامعه دیگر درون فرهنگ واقعی قرار می‌گیرد.

۶. واقعیت‌های هر جامعه چگونه ارزیابی می‌شوند؟

براساس آرمان‌ها و ارزش‌های جامعه، یعنی می‌توان بررسی نمود که آیا مردم مطابق آرمان‌ها و ارزش‌ها عمل می‌کنند یا خیر.

۷. از نظر علمی صحیح باشد.

۸. معنایهای مختلفی که فرهنگ جامعه داشته است؟

<p>۲- شکل گرفتن براساس خرافات</p> <p>ارزش‌های حق: توحید، عدالت، حمایت از مهرجان، مهربانی، وفا به عهد و تحمل دیگران</p> <p>ارزش‌های باطل: شرک، ظلم، بی‌عدالتی، هنجارهای مهرجان و دنیاپرستی</p> <p>حق یا باطل بودن هر بخش از فرهنگ با علم مسلط، همان بخش شناخته می‌شود. علوم تجربی می‌توانند فنون و روش‌های اجرایی داوری کنند. به عنوان مثال می‌توان از دسترس بودن شیوه‌مداوای بیماران را با روش‌های تعیین می‌توان ارزیابی کرد، نه روش‌های غیرتجربی.</p> <p>عقل و وحی</p> <p>می‌توان گفت آگاهی یا عدم آگاهی، توجه یا عدم توجه مردم جوامع مختلف در حق یا باطل بودن هنجارها؛ ارزش‌ها تعیین‌کننده نیستند.</p> <p>جوامع با ایمان به حق، حقیقت را به فرهنگ آرمانی خود وارد می‌کنند و با عمل به حق، آن را به فرهنگ واقعی شان وارد می‌نمایند.</p> <p>در صورتی که جوامع به حق ایمان نداشته و براساس آن عمل ننمایند.</p> <p>یعنی برای جوامع امکان پذیرش حق و ترک باطل یا بر عکس وجود دارد. جوامع می‌توانند حق یا باطل را برگزینند اما حق و باطل براساس گزینش آنها دچار تغییر نمی‌شوند.</p> <p>محدوده فرهنگ آرمانی و واقعی دستخوش تغییر است. این دو فرهنگ می‌توانند در یکدیگر ورود یابند، به عنوان مثال در یک جامعه پدیده‌ای در یک برهه‌ای زمان صرفاً آرمان است و در زمانی دیگر، تحقق می‌یابد و به واقعیت تبدیل می‌شود. برنامه‌ریزان فرهنگی در تلاش آنها از طریق تعلیم و تربیت فرهنگ آرمانی را به قلمرو فرهنگ واقعی هدایت نمایند.</p>	<p>۹. دلایل باطل بودن یک فرهنگ چیست؟</p> <p>۱۰. نمونه‌هایی از ارزش‌های حق و عقاید باطل را در جوامع انسانی ذکر نمایید.</p> <p>۱۱. حق یا باطل بودن هر بخش از فرهنگ چگونه شناخته می‌شود؟ با ذکر مثال آن را توضیح دهید.</p> <p>۱۲. ابزار مهم علوم برای شناخت عقاید و ارزش‌ها کدام‌اند؟</p> <p>۱۳. نقش آگاهی یا جهل مردم در حق یا باطل بودن هنجارها و ارزش‌ها چگونه است؟</p> <p>۱۴. جوامع چگونه حقیقت را به فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی وارد می‌نمایند؟</p> <p>۱۵. درجه صورت حق به فرهنگ آرمانی و واقعی ورود نمی‌یابد؟</p> <p>۱۶. معنای جمله زیر چیست؟ «حقایق ثابت‌اند ولی از نظر وارد شدن به فرهنگ آرمانی و واقعی جوامع، تغییری نیز ندارند.»</p> <p>۱۷. درباره شکل زیر توضیح دهید.</p>
---	---

فرهنگ‌های

براساس عقاید، باورها، فرصت‌ها، محدودیت‌ها، تعامل و همکاری با دیگران، نقدپذیری و قدرت تحمل دیگران و...

پرسش‌های

صفحة ۲۳ کتاب درس

و آیا مردم همواره مطابق آرمان‌های جامعه خود عمل می‌کنند؟

خیر، گاهی مردم از آرمان‌های جامعه خود فاصله می‌گیرند و حتی برخلاف آن عمل می‌نمایند.

و به نظر شما، آیا مردم همواره مطابق آنچه خوب می‌دانند، عمل می‌کنند یا گاهی برخی رفتارهایشان برخلاف ارزش‌ها و هنجارهایی است که از آنها طرفداری می‌کنند؟

به نظر می‌رسد این امر در جوامع مختلف می‌تواند پاسخ‌های متفاوتی داشته باشد. اگر به جامعه خودمان نظر کنیم، درمی‌یابیم که در برخی موارد مردم به خوبی از انجام کاری آگاه می‌باشند اما در میدان عمل آن را نادیده می‌گیرند و خلاف عمل می‌نمایند.

پرسش‌های

صفحة ۲۴ کتاب درس

آیا می‌توانید برخی از آرمان‌هایی را که با انقلاب اسلامی وارد محدوده فرهنگ واقعی جامعه ما شده‌اند بیان کنید؟
استقلال، آزادی، تسلیم‌نایابی در برابر فرهنگ سلطه

نمونه‌یاوری

صفحة ۲۵ کتاب درس

در جدول زیر، سه نمونه از آرمان‌های جامعه خود را که کمایش بیرون از فرهنگ واقعی یا درون آن قرار گرفته‌اند، بنویسید.

عيوب سبک زندگی ما:

۱- مصرف‌گرایی

۲- اسراف

۳- رفاه‌طلبی افراطی

۴- اشرافی‌گری

۵- مصرف کالای خارجی

آرمان‌ها	
درون فرهنگ واقعی	بیرون از فرهنگ واقعی
احترام به پدر و مادر	садه‌زیستی
رعایت حريم همسایگان	عدالت و یکسان بودن افراد در برابر قانون
رعایت سالم‌دان در مکان‌های عمومی	داشتن نظام آموزشی کارآمد و یکسان

صفحة ۲۵ کتاب درس

پرسش‌های

آیا مردم باید هر آرمانی را بپذیرند و مطابق آن عمل کنند؟ آیا همه آرمان‌ها و ارزش‌ها درست‌اند تا واقعیات را براساس آنها ارزیابی کنیم؟

خیر؛ همیشه و در همه جوامع چنین به نظر نمی‌رسد که آرمان‌ها و ارزش‌ها صحیح باشند. به عنوان مثال در برخی جوامع ابتدایی قربانی، کدن انسان‌ها در معابد ارزش بود.

آیا راهی برای ارزیابی آرمان‌ها و ارزش‌ها وجود دارد؟

آرمان‌ها و ارزش‌ها را می‌توان با معیار و میزان خرد و اندیشه بشر، دوری و نزدیکی به پروردگار، منطبق یا غیرمنطبق بین آن با فطرت آدمی ارزیابی کرد.

مقایسه کنید

صفحه ۲۹ کتاب درس،
با توجه به مطالبی که در این درس آموختیم، چه تفاوتی میان فرهنگ آرمانی و فرهنگ حق وجود دارد؟

فرهنگ آرمانی همان طور که ذکر شد می‌تواند بیرون از دایره عمل مردم قرار گیرد. هر چند که رعایت آن را مردمان لازمه لازم بدانند. فرهنگ آرمانی براساس باورها و نوع نگاه جوامع ارزیابی می‌شود و لذا می‌توان گفت فرهنگ آرمانی لزوماً همان فرهنگ حق نیست، زیرا معیار و میزان فرهنگ حق عقل و خرد آدمی یا علمی بودن و منطبق بودن آن، فطرت آدمی است. این معیارها ممکن است در یک فرهنگ آرمانی دیده شود و در یک فرهنگ آرمانی در جامعه‌ای نمایند. نادیده گرفته شود؛ بنابراین می‌بایست بین این دو فرهنگ (آرمانی و حق) تفاوت قائل شد.

مفاهیم اساسی

صفحه ۳۰ کتاب درس
فرهنگ حق، فرهنگ آرمانی، فرهنگ واقعی، فرهنگ باطل

خلاصه کنید

- فرهنگ حق معیار ارزیابی همه فرهنگ‌هاست.
- فرهنگ آرمانی: بخشی از فرهنگ که رعایتش لازم است اما در عمل ممکن است نادیده گرفته شود.
- فرهنگ واقعی: آن بخش از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند.
- فرهنگ حق: از نظر علمی صحیح و منطبق بر فطرت انسان است.
- فرهنگ باطل غیرعلمی و خرافی می‌باشد.

درس ۵: هویت فردی و اجتماعی

پرسش‌های کمین

پاسخ‌ها

۱. چه چیزی هویت فرد را شکل می‌دهد؟

آنچه در پاسخ به پرسش کیستی گفته شده و با آن شخص از افراد دیگر متمایز می‌شود، هویت فرد را شکل می‌دهد.

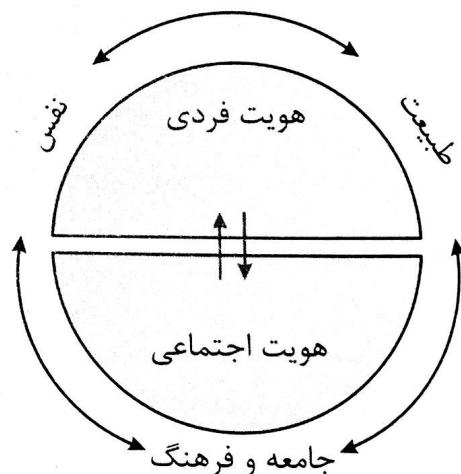
۲. نمونه‌هایی از ویژگی‌های هویتی را ذکر کنید که خود در پیدایش آنها نقشی نداشته‌اید.

۳. جایگاه فرد در جامعه تابع چیست؟

۴. موقعیت اجتماعی خود را در زمان تولد چگونه کسب کرده‌ایم و با کنش‌هایمان می‌توانیم آن را تغییر دهیم؟

۵. ابعاد هویتی انسان را نام ببرید.

۶. درباره شکل زیر توضیح دهید. (با ذکر مثال)

۷. هویت اجتماعی هر فرد چگونه شکل می‌گیرد؟

۸. جدول زیر را کامل کنید.

نام جامعه	چگونگی شکل‌گیری هویت افراد
الف	قبیله‌ای
ب	سرمایه‌داری
	دینی

الف) براساس جایگاه افراد در قبیله

ب) براساس دارایی و توان اقتصادی افراد

پ) براساس عقاید و ارزش‌های دینی

۶. در بسته

<p>با توجه به عقاید و ارزش‌های شان امکان رشد یا تضعیف ابعاد هویتی را فراهم می‌آورند.</p>	<p>۱۰. جوامع و فرهنگ‌ها بر چه اساس زمینه گسترش یا تضعیف ابعاد هویتی اخلاقی و روانی افراد را فراهم می‌آورند؟</p>
<p>سازگار با ویژگی‌های روانی و اخلاقی مانند فردگاری، نه غنیمت شماری، انضباط، تجمل‌گرایی، تبرّج، رفاه‌طلبسر و مال‌اندوزی</p> <p>ناسازگار با ویژگی‌های روانی و اخلاقی مانند قناعت، حب‌بندگی خدا، تقوّا، خوف و رجای الهی، سکر و رضای الهی و توکل</p>	<p>۱۱. جامعه و فرهنگ غرب با کدام ویژگی‌های روانی و اخلاقی سازگار و با کدام ویژگی‌ها ناسازگار است؟</p>
<p>فرهنگ غرب بر ابعاد جسمانی و زیبایی بدنی تأکید و تمرکز می‌کند و هر نوع تصرفی را در طبیعت و بدن معجز می‌داند؛ در حالی که براساس فرهنگ اسلامی، انسان حق ندارد خلاف اراده حکیمانه الهی در طبیعت و بدن خود تصرف کند.</p>	<p>۱۲. نگاه فرهنگ غرب و فرهنگ اسلام به ابعاد جسمانی و طبیعت چه تفاوتی با یکدیگر دارد؟</p>
<p>زیرا علاوه‌مند به آن است که خود را به درستی بشناسد.</p>	<p>۱۳. چرا آدمی گاهی درباره ویژگی‌های خود که به آنها آگاه نیست، می‌اندیشد؟</p>
<p>والدین، دوستان، مشاوران، روان‌شناسان و روان‌کلوان، جامعه‌شناسان، انسان‌شناسان، فیلسوفان، پیامبران و اولیای الهی</p>	<p>۱۴. چه کسانی در شناسایی ابعاد هویتی انسان نقش‌آفرین بوده‌اند؟</p>
<p>پیامبران و اولیای الهی درباره بُعد الهی و فطری هویت فردی و اجتماعی انسان‌ها و همچنین غفلت و فراموشی آنها از خویشتن سخن گفته‌اند.</p>	<p>۱۵. پیامبران در شناسایی کدام ابعاد هویتی انسان نقش داشته‌اند؟</p>
<p>نشانه‌این است که امکان خطأ و اشتباه در شناخت هویت وجود دارد.</p>	<p>۱۶. وجود نظرات متفاوت درباره هویت نشانه چیست؟</p>

پرسش‌های متن

• هویت انسان سه بُعد دارد:

- بُعد جسمانی (بدن)

- بُعد نفسانی (ویژگی‌های اخلاقی و روانی)

- بُعد اجتماعی (نقش‌ها و عضویت فرد در جامعه)

بعد جسمی

آیا میان این سه بعد ارتباطی وجود دارد؟

بله، این ابعاد بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و پیوسته در ارتباط با یکدیگر می‌باشد.

و آیا می‌توانید بگویید هر کدام از این مثال‌ها نشان‌دهنده رابطه کدام ابعاد هویت با یکدیگر است؟

ترسخ بیش از اندازه غده تیروئید موجب عصبانی شدن انسان‌ها می‌شود؛ تأثیر جسم بر نفس برخی بیماری‌های جسمانی با کمک قوای روانی درمان می‌شوند؛ تأثیر نفس بر جسم

جوان مؤمن امیدوار پرتابل پرانگیزه دانش‌دوسست، موفق خواهد شد؛ تأثیر نفس بر طبیعت

شرافت و وقار و سلحشوری از ویژگی‌های صحرانشینان است؛ تأثیر طبیعت بر نفس

و بین هویت فردی و اجتماعی ما و هویت جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم چه رابطه‌ای وجود دارد؟

بین هویت فردی و اجتماعی ما و هویت جامعه ارتباط متقابل وجود دارد. آدمی بر جامعه خویش تأثیر می‌گذارد و گاهی

این تأثیر آنچنان است که مسیر جامعه و فرهنگ خود را تغییر می‌دهد یا از اجتماع خویش تأثیر می‌پذیرد.

مقایسه کنید

صفحه ۳۴ کتاب درس

به کمک دبیر خود، اخلاق ورزشکاران در جامعه اسلامی (اخلاق پهلوانی) را با اخلاق ورزشکاران در جامعه غربی (اخلاق قهرمانی) مقایسه کنید.

در اخلاق پهلوانی صرفاً قهرمان شدن هدف برتر نیست؛ رعایت جوانمردی و اصول انسانی، برتر از پا نهادن بر پلکان قهرمانی است. به عنوان مثال تختی در کشتی با حریف خود مدوید در مسابقات ۱۹۶۲ در آمریکا هنگامی که دریافت زانوی او دچار آسیب دیدگی است، هیچ‌گاه در طول مبارزه به زانوی آسیب دیده او نزدیک نشد، حتی به قیمت باخت خود. اما در جامعه غربی هدف اول پیروز شدن است، حتی اگر فرد در سایه آن لازم باشد اصول انسانی را نادیده گیرد.

صفحه ۳۵ کتاب درس

پرسش متن

تا اینجا با ابعاد مختلف هویت آشنا شدید. آیا پیش از این به همه این ابعاد توجه داشته‌اید؟ به نظر شما افراد خود را چقدر می‌شناسند؟

خیر، آدمی به همه ابعاد وجودی خویش آگاهی ندارد. در شناخت از خودش با کاستی‌های بسیار روبه‌رو می‌گردد. گاهی در مورد خود دچار اغراق و گاهی دچار خودکم‌بینی است و گاهی اصلاً به توانمندی‌های خود اشراف ندارد.

شما چقدر خود را می‌شناسید؟ برای شناخت بهتر و بیشتر خود چه راه‌هایی وجود دارد؟

هر انسانی تا حدودی خود را می‌شناسد اما شاید این شناخت کامل نباشد لذا بهتر است برای شناخت خودمان از اطرافیان کمک بگیریم و دیدگاه‌ها و نظراتشان را به طور شفاف و صریح درباره خود جویا شویم.

کفت و گو کنید

صفحه ۳۶ کتاب درس

نوجوانان به بعد جسمانی هویت توجه زیادی نشان می‌دهند. شما در معرفی خود یا شناخت دیگران کدام ویژگی‌ها معتبر هستند؟ مورد توجه قرار می‌دهید؟ در این حکایت چه نکاتی درباره هویت جسمانی و میزان اهمیت آن آمده است؟

در معرفی کردن خود هنگامی که در تقابل با دیگران قرار می‌گیریم بیشتر برآئیم که از ابعاد نفسانی و اجتماعی خود سخن گوییم. بعد جسمانی در نگاه اول می‌تواند مورد توجه قرار گیرد، ولی آنچه ما را نزد دیگران متمایز می‌کند، ابعاد نفسانی اجتماعی است. زشت رو را می‌توان تحمل کرد اگر اخلاق نیک داشته باشد ولی زیبایی بدخلق و کج‌اندیش را نمی‌دانیم. صرفاً به خاطر بعد جسمانی اش همراهی کرد. حکایت سعدی به این موضوع اشاره می‌کند که زشتی و زیبایی ظاهرنی خداوند به انسان بخشیده و آدمی در خلق آن نقشی نداشته است؛ بنابراین بالیدن و فخرفروشی به زیبایی ظاهرنی مسخره کردن دیگران به خاطر داشتن صورتی زشت خردمندانه به نظر نمی‌رسد.

مفاهیم اساسی

صفحه ۳۷ کتاب درس

هویت، ابعاد هویت انسان، جامعه و هویت، فرهنگ و هویت

خلاصه کنید

صفحه ۳۷ کتاب درس

- پیامبران و اولیای الهی درباره بعد الهی هویت فردی و اجتماعی انسان‌ها سخن گفته‌اند.
- هویت اجتماعی هر فرد براساس آنچه برای آن جامعه اهمیت دارد شکل می‌گیرد.
- انسان و جامعه بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند.
- فرهنگ غرب بر ابعاد جسمانی و فیزیکی انسان تأکید دارد.
- انسان نسبت به همه ویژگی‌های هویتی خود آگاه نیست.

درس ۶: بازتولید هویت اجتماعی

پرسش‌های بین

پاسخ‌ها

<p>انسان باید آگاهانه موقعیت اجتماعی خود یعنی جایگاه خود در جامعه را بشناسد، حقوق و تکالیف خود را بگیرد و با عمل به آنها به هویت اجتماعی خود شکل بخشد.</p> <p>یعنی آن فرد را به عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می‌شناسد و برای او ویژگی‌هایی مناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است در نظر می‌گیرد.</p> <p>هر جامعه‌ای برای بقا و تداوم خود، عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای خود را به فرد آموزش می‌دهد. فرد نیز برای مشارکت در جامعه، این عقاید، ارزش‌ها و هنجارها را می‌آموزد، شیوه زندگی در جامعه را فرامی‌گیرد و به تدریج با موقعیت خود در جامعه و حقوق و تکالیف آشنا می‌شود.</p>	<p>۱. انسان چگونه می‌تواند هویت اجتماعی خود را شکل دهد؟</p> <p>۲. این جمله به چه معناست؟ «جامعه پس از تولد فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند.»</p> <p>۳. رابطه متقابل جامعه و فرد را در مورد فراگیری هنجارها و ارزش‌ها بررسی کنید.</p> <p>۴. اولین و مهم‌ترین جایی که فرد با جامعه خود آشنا می‌شود چه نام دارد؟</p> <p>۵. علاوه بر خانواده چه عواملی در آشنایی فرد با جامعه تأثیرگذارند؟</p> <p>۶. جامعه‌پذیری چیست؟</p> <p>۷. در چه صورت می‌توانیم بگوییم فرایند جامعه‌پذیری با موققیت همراه نبوده است؟</p> <p>۸. کجروی اجتماعی به چه معناست؟</p> <p>۹. چه روش‌هایی برای پیشگیری از کجروی‌های اجتماعی و کنترل آن در هر جامعه‌ای وجود دارد؟</p>
<p>خانواده</p>	<p>۴. اولین و مهم‌ترین جایی که فرد با جامعه خود آشنا می‌شود چه نام دارد؟</p>
<p>مدرسه، مسجد، مجالس عملی و مذهبی، گروه هم‌سالان و رسانه‌های جمعی</p>	<p>۵. علاوه بر خانواده چه عواملی در آشنایی فرد با جامعه تأثیرگذارند؟</p>
<p>به فرایندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند و مسیری که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود جامعه‌پذیری می‌گویند.</p>	<p>۶. جامعه‌پذیری چیست؟</p>
<p>در صورتی که این فرایند کامل انجام نگیرد، یعنی افراد از پذیرش عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی سر باز زنند، به حقوق و تکالیف خود پاییند نباشند و نقشی را که جامعه از آنها انتظار دارد نپذیرند و رفتارهایی مخالف آن انجام دهند.</p>	<p>۷. در چه صورت می‌توانیم بگوییم فرایند جامعه‌پذیری با موققیت همراه نبوده است؟</p>
<p>به کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه باشد کجروی اجتماعی گویند.</p>	<p>۸. کجروی اجتماعی به چه معناست؟</p>
<p>۱- تبلیغ و اقناع -۲- تشویق و پاداش -۳- تنبیه و مجازات</p>	<p>۹. چه روش‌هایی برای پیشگیری از کجروی‌های اجتماعی و کنترل آن در هر جامعه‌ای وجود دارد؟</p>

<p>به مجموعه فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد، کنترل اجتماعی می‌گویند.</p>	<p>۱۰. کنترل اجتماعی به چه معناست؟</p>
<p>آموزش غریزی هویت اجتماعی</p>	<p>۱۱. جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. الف) جامعه از طریق ..... افراد را قانع می‌کند که عقاید و ارزش‌های آن جامعه را پذیرنند. ب) انسان به صورت ..... نمی‌داند چه موقعیتی در جامعه دارد و در این موقعیت چه وظایفی بر عهده اوست. پ) فرد ممکن است در طول زندگی او تغییر کند.</p>
<p>۱- آسیب‌پذیرتر است. ۲- بازتولیدش با مشکل روبه‌روست.</p>	<p>۱۲. جامعه‌ای که روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی ندارد با چه پیامدهایی روبروست؟</p>
<p>امر به معروف و نهی از منکر</p>	<p>۱۳. اسلام چه راهکاری برای جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی پیشنهاد می‌کند؟</p>
<p>جایه‌جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی دیگر را تحرک اجتماعی گویند که انواع آن عبارت است از: سعودی، نزولی و افقی.</p>	<p>۱۴. تحرک اجتماعی را تعریف کرده و انواع آن را بنویسید.</p>
<p>الف) کارمند اداره‌ای که به سمت مدیریت می‌رسد. ب) مدیر اداره‌ای که از مدیریت عزل شده و به عنوان کارمند عادی به کار خود ادامه می‌دهد. پ) کارمندی که از یک بخش اداره به بخش دیگری انتقال می‌یابد.</p>	<p>۱۵. برای هر یک از تحرک‌های اجتماعی زیر یک مثال بیاورید.</p> <p>الف) تحرک سعودی ب) تحرک نزولی پ) تحرک افقی</p>
<p>در صورتی که موقعیت اجتماعی فرد را تغییر ندهد.</p>	<p>۱۶. در چه صورت یک تحرک اجتماعی را افقی می‌نامیم؟</p>
<p>شغل، علم، ایمان، تقوا، هنر، مهارت و احترام</p>	<p>۱۷. موقعیت اجتماعی افراد به چه عواملی بستگی دارد؟</p>
<p>خیر، فرصت‌های پیش‌روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت‌های جدید در جوامع مختلف متفاوت می‌باشد.</p>	<p>۱۸. آیا میزان تحرک اجتماعی در جوامع یکسان است؟</p>
<p>تحرک اجتماعی و تغییرات هویتی در هر جامعه متناسب با عقاید و ارزش‌های همان جامعه امکان‌پذیر می‌باشد.</p>	<p>۱۹. تحرک اجتماعی افراد در هر جامعه متناسب با چیست؟</p>
<p>الف) داشتن یک نژاد خاص (مثلاً سفیدپوست بودن) ب) ثروت</p>	<p>۲۰. معیار تحرک اجتماعی را در جوامع زیر مشخص کنید.</p> <p>الف) جامعه نژادپرست (آپارتاید) ب) جامعه‌ای که به ارزش‌های اقتصادی اولویت می‌دهد.</p>

۲۱. با ذکر یک مسی جامعه عیردینی به

کدام هویت افراد اجازه ظهر نمی‌دهد.

به هویت دینی و معنوی افراد اجازه ظهر اجتماعی نمی‌دهد. به عنوان مثال به دختران پاچباب (در برخی کشورهای غربی) اجازه تحصیل نمی‌دهد.

هویت‌هایی که ابعاد متعالی والهی وجود انسان را نادیده می‌گیرند.

۲۲. در یک جامعه دینی کدام ابعاد هویتی رسمیت نمی‌یابند؟

پرسش‌های متن صفحه ۳۸ کتاب درس

۱. آیا می‌دانید انسان‌ها چگونه به موقعیت اجتماعی خود پی می‌برند و به هویت اجتماعی خود شکل می‌دهند؟

برای آشنا شدن فرد با موقعیت اجتماعی خود آموزش نقش مهم و راهبردی دارد. این مهم می‌بایست از همان دوران کودکی و درون خانواده صورت گیرد. به تدریج و با رشد کودک و ورود او به اجتماع دیگر پدیده‌های اجتماعی نیز در آغاز ساختن فرد نسبت به موقعیت اجتماعی اش و شکل دادن به هویت اجتماعی او نقش‌افرینی خواهند داشت.

میان شکل‌گیری هویت فرد و تداوم هویت جامعه چه ارتباطی وجود دارد؟

هویت افراد براساس ارزش‌ها و بایدهای یک جامعه شکل می‌گیرد. حیات جامعه نیز در گرو افرادی است که آن را شکل داده‌اند. بنابراین اگر جامعه‌ای بخواهد هویت خود را استمرار بخشد، می‌بایست قدرت انتقال آرمان‌ها و ارزش‌هایش را به افراد داشته باشد و فرهنگ خود را در وجود آنها نهادینه نماید.

۲. آیا می‌دانید اعضای جامعه هویت‌های اجتماعی جدید خود را چگونه به دست می‌آورند؟

آدمی در مسیر زندگی خود نقش‌هایی می‌پذیرد. هر یک از این نقش‌ها که او بر عهده می‌گیرد، جایگاه فرد در جامعه را تعريف نموده و به او موقعیت و هویت اجتماعی می‌بخشد.

آیا افراد می‌توانند هر نوع هویت اجتماعی را کسب کنند؟

انسان در کسب هویت اجتماعی، آگاهی، اراده و اختیار به صورت مطلق نیست. در رسیدن به هویت اجتماعی فقط فرد تعیین‌کننده نیست. جامعه نیز نقش خود را ایفا می‌نماید. گاهی جامعه چون دیواری در مسیر هویت‌بخشی افرادی قرار می‌گیرد که برآن اند هویتی خلاف ارزش‌ها و باورهایش داشته باشند.

پرسش‌های متن صفحه ۳۹ کتاب درس

پرسش‌های متن

آیا می‌توانید به برخی از این ویژگی‌ها اشاره کنید؟

فردی که در یک جامعه متولد می‌شود، در نگاه اول شهروند آن جامعه به شمار می‌رود و ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی آن جامعه را برایش در نظر می‌گیرند. به عنوان مثال کسی را که در ایران متولد می‌شود با ویژگی‌هایی چون ایرانی، مسلمان، باغیرت و... می‌شناسند.

چرا برای جامعه اهمیت دارد که افراد با هویت اجتماعی خود آشنا شوند و آن را پذیرند؟

زیرا اگر افراد این اشتغال را به حقوق و تکالیف خود آگاه شده و با عمل به آنها در مسیر تداوم و

آیا می‌توانید چند سو... ب...
بی‌نظمی در کلاس درس، قاچاق آثار تاریخی کشور، رعایت نکردن قوانین راهنمایی و رانندگی، رها کردن زباله جلوی در منزل، دزدیدن اموال دیگران، رانت‌خواری برخی مسئولان

صفحة ۴۲ کتاب درس

پرسش‌متن

● آیا می‌توانید برای هر یک از انواع تحرک اجتماعی مثال‌های دیگری بزنید؟

تحرک صعودی: فوتbalیستی که از تیم دسته دو کشور اسپانیا به تیم بارسلونا یا رئال مادرید می‌رود.

تحرک نزولی: وزیری که از وزارت برکنار شده و در سمت مشاور یا معاون وزیر مشغول به کار می‌شود.

تحرک افقی: پرستاری که از یک بیمارستان دولتی به بیمارستان دولتی هم‌طراز آن منتقل می‌گردد.

● موقعیت اجتماعی افراد صرفاً تابع مشاغل آنها نیست، بلکه به عوامل دیگری مانند علم، ایمان، تقوا، هنر، مهارت و احیان نیز بستگی دارد. آیا می‌توانید به ملاک‌های دیگری اشاره کنید؟

ثروت، توانمندی‌های فیزیکی، مقام و افتخارات ورزشی، مدرک تحصیلی

● به نظر شما، آیا اعضای یک جامعه می‌توانند هر نوع هویت اجتماعی را کسب کنند؟ آیا همه جوامع فرصت‌های یکسانی

برای تحرک اجتماعی در اختیار افراد قرار می‌دهند؟ آیا همه اعضای یک جامعه فرصت‌های برابر برای تحرک اجتماعی دارند؟

خبر، اعضای جامعه قادر به کسب هرگونه هویت اجتماعی نیستند. در برخی از موارد فرد با وجود توانمندی‌های بسیار به

خاطر نگناها و محدودیت‌هایی که در یک جامعه هست فرصت رشد و بالندگی نمی‌یابد و در برخی از مواقع با وجود باز

بودن درهای رشد و شکوفایی برای افراد به دلیل کمبودهایی که در خود فرد هست فرصتی برای کسب هویت اجتماعی

جدید برایش فراهم نمی‌آید. از طرفی همه جوامع برای کسب هویت اجتماعی افراد شرایط یکسانی فراهم نمی‌آورند. به

عنوان مثال برخی جوامع فقط به یک رنگ یا نژاد خاصی اجازه رشد می‌دهند یا فقط به دیدگاه افرادی اجازه بالندگی

می‌دهند که همسو و همنظر با آنان باشد. در چنین شرایطی فرصتی برای تحرک اجتماعی یکسان افراد فراهم نیست.

هر جامعه به تناسب عقاید و ارزش‌های خود، برخی تحرک‌های اجتماعی و تغییرات هویتی را تشویق و برخی دیگر را منع

می‌کند؛ برخی هویت‌ها را می‌پذیرد و برخی دیگر را نمی‌پذیرد. آیا می‌توانید مواردی را مثال بزنید؟

به عنوان مثال در جامعه اسلامی، هویت‌های شرک‌آمیزی که یگانگی و وحدانیت پروردگار را با تهدید روبه‌رو سازد، اجازه

رشد نمی‌یابند یا در جامعه قبیله‌ای، هویت کسانی که حریم قبیله را حفظ ننمایند تحمل نمی‌گردد.

پرسش‌متن

صفحة ۴۳ کتاب درس

به نظر شما، تغییرات هویتی تا چه زمانی مورد تأیید و تشویق جامعه قرار می‌گیرند و از چه زمانی با مخالفت جامعه^۹

مجازات‌های اجتماعی روبه‌رو می‌شوند؟

تغییرات هویتی تا هنگامی که با آرمان‌ها و ارزش‌های یک جامعه همراه باشد و در تقابل با آن قرار نگیرد و تقویت ارزش‌ها

را در دستور کار خود قرار دهد تشویق می‌گردد و در صورتی که برخلاف باورها و ارزش‌های جامعه باشد با مخالفت جامعه

روبه‌رو شده و اگر باعث انحراف جامعه از مسیرش گردد با مجازات‌های اجتماعی روبه‌رو می‌گردد.

درباره قوانین جیم کرو و تأثیر این قوانین بر تداوم تبعیض نژادی و معروم شدن رنگین پوستان از تحرک اجتماعی سعودی در صفحه ۴۳ کتاب درس جامعه امریکا، تحقیق کنید.

قوانين جیم کرو (Jim Crow Laws) قوانینی ایالتی و محلی بودند که بین سال‌های ۱۸۷۶ و ۱۹۶۵ در ایالات متحده به تصویب رسیدند. بر طبق این قوانین جداسازی نژادی در همه تأسیسات عمومی ایالت جنوبی با وضعیت «جدا ولی مساوی» برای سیاهان امریکا صادر گردید. این جدایی در عمل شرایطی برای سیاهان امریکا ایجاد کرد که وضع آنان از سفیدهای امریکایی پایین‌تر باشد و ضررهای اقتصادی، آموزشی و اجتماعی برایشان در پی بیاورد.

مفاهیم اساسی
صفحة ۴۴ کتاب درس
تحرک اجتماعی، جامعه‌پذیری، کجری اجتماعی، کنترل اجتماعی

خلاصه کنید
صفحة ۴۴ کتاب درس
- فرصت‌های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی در جوامع مختلف یکسان نیست.
- جوامع از طریق آموزش می‌کوشند افرادشان را قانع نمایند عقاید و ارزش‌های جامعه را بپذیرند.
- در یک جامعه دینی، ابعادی که هویت الهی و متعالی انسان را نادیده بگیرند رسمیت ندارند.

درس ۷: تحولات هویتی جامعه

پرسش‌های پیش

پاسخ‌ها

عضویت گروهی

فرهنگی

۱. جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

الف) هویت اجتماعی افراد محسول آنهاست.

ب) هر جامعه‌ای هویت خاصی دارد که از آن به عنوان هویت

آن جامعه یاد می‌شود.

براساس عقاید و ارزش‌های اجتماعی، یعنی هرگاه افاد جامعه، عقاید و ارزش‌هایی را بپذیرند و به رسمیت بشناسند، هویت فرهنگی آن جامعه شکل می‌گیرد.

در برابر هویت‌های اجتماعی ناسازگار با عقاید و ارزش‌های آن جامعه مقاومت می‌کند و به هویت‌های اجتماعی سازگار با ارزش‌ها و عقایدش فرصت پدید آمدن می‌دهد.

تازمانی که عقاید و ارزش‌های آن جامعه مورد پذیرش اعضای جامعه بوده و برایشان اهمیت داشته باشد. در غیر این صورت دوام هویت فرهنگی با چالش‌هایی روبرو می‌گردد.

در صورتی که تغییرات در چارچوب عقاید و ارزش‌های اجتماعی پذیرفته شده در جامعه اتفاق بیفتند و با هویت فرهنگی جامعه سازگار باشد.

گاهی تغییرات هویتی افراد شیوه‌هایی از زندگی را به دنبال می‌آورد که با عقاید و ارزش‌های جامعه ناسازگار است. اگر این وضعیت ادامه پیدا کند، عقاید و ارزش‌های جامعه مورد تردید واقع می‌شود و ثبات خود را در زندگی مردم از دست می‌دهد و جامعه دیگر قادر به دفاع و حفظ آنها نیست. در این صورت راه برای تحول هویت فرهنگی یک جامعه گشوده می‌شود و آن را به جامعه‌ای دیگر تبدیل می‌نماید. (این مراحل را در جامعه‌شناسی به ترتیب تعارض فرهنگی، تزلزل فرهنگی، بحران هویت فرهنگی و تحول فرهنگی می‌نامند).

۲. هویت فرهنگی هر جامعه بر چه اساسی شکل می‌گیرد؟

۳. هویت فرهنگی هر جامعه در برابر کدام هویت‌های اجتماعی مقاومت می‌کند و به کدام هویت‌های اجتماعی فرصت شکل‌گیری می‌دهد؟

۴. هویت فرهنگی یک جامعه تا چه هنگام تداوم و باز تولید می‌یابد؟

۵. در چه صورت تغییرات هویتی افراد مورد تشویق و تأیید جامعه قرار می‌گیرد؟

۶. چه هنگام راه برای تحول هویت فرهنگی یک جامعه باز می‌شود و آن را به جامعه‌ای دیگر تبدیل می‌نماید؟

<p>اگر فرهنگی که دچار تحول می شود فرهنگی باطل و جهت تغییراتش به سوی فرهنگ حق باشد، این تحول فرهنگی را منفی می دانیم، مانند تحول جامعه جاهلی به نبوی.</p>	<p>۷. در چه صورت یک جامعه می تواند فرهنگی را منفی می دانیم؟ مثال برزینید.</p>
<p>اگر فرهنگی که اعتبار اجتماعی خود را از دست داده فرهنگ حق بوده و جهت تغییرات به سوی فرهنگ باطل باشد، آن را تحول فرهنگی می‌نامیم. مانند تحول جامعه نبوی به اموی.</p>	<p>۸. چه هنگام یک تحول فرهنگی را منفی می دانیم؟ مثال برزینید.</p>
<p>علل درونی این تحولات یا به ابداعات و نوادری‌های منبت و منفی افراد جامعه مربوط می‌شود. یا به کاستی‌ها و بنبست‌های موجود در فرهنگ جامعه باز می‌گردد.</p>	<p>۹. علل درونی تحولات فرهنگی به چه عواملی باز می‌گردد؟</p>
<p>اگر فرهنگ یک جامعه توان پاسخگویی به نیازهای جسمانی یا فطری انسان‌ها را نداشته باشد، آن جامعه نشاط زندگی را از دست می‌دهد و گرفتار یأس و نالمیدی می‌گردد. این کاستی‌ها و بنبست‌ها مصلحان اجتماعی را به بازاندیشی در فرهنگ جامعه فرا می‌خواند و زمینه را برای تحولات فرهنگی فراهم می‌آورد.</p>	<p>۱۰. نمونه‌ای از علل درونی تحولات فرهنگی را ذکر کنید که جامعه را گرفتار یأس و نالمیدی نموده است.</p>
<p>هنگامی که جوامع در مواجهه و ارتباط با یکدیگر قرار گیرند.</p>	<p>۱۱. علل بیرونی تحولات فرهنگی چه هنگام رخ می‌دهد؟</p>
<ul style="list-style-type: none"> - در محدوده نمادها، هنجارها و سبک‌های زندگی - در سطح عقاید و ارزش‌های اجتماعی <p>ارتباط گاهی زمینه‌ساز گسترش و پیشرفت یک جامعه و گاهی زمینه‌ساز تحولات فرهنگی یک جامعه می‌باشد.</p>	<p>۱۲. ارتباط میان جوامع چه شکل‌هایی دارد؟</p>
<p>در صورتی که جامعه با حفظ عقاید و ارزش‌های خود با جوامع دیگر ارتباط برقرار کند و در محدوده هنجارها و سبک‌های زندگی، عناصری را از جوامع دیگر بگیرد و در صورت لزوم تغییرات لازم را در آنها پذید آورد، زمینه گسترش و پیشرفت خود را فراهم می‌آورد. برای مثال جوامع اسلامی که برای عقل و عقلانیت اهمیت قائل بودند در رویارویی با امپراتوری‌های یونان و روم فلسفه، طب، نجوم و ریاضیات آنها را پذیرفتند و به تناسب فرهنگ توحیدی خود، در آن دانش‌های داخل و تصرف نمودند اما از پذیرش عناصر مشرکانه</p>	<p>۱۳. در چه صورت یک جامعه می‌تواند زمینه‌ساز گسترش و پیشرفت خود باشد؟ با ذکر مثالی آن را توضیح دهید.</p>

هنرمندی نه در تعامل با دیگر جوامع بر عقاید و ارزش‌هایش پافشاری ننماید و به تدریج به آنها پشت کند.

۱۴. چه هنگام یک جامعه با تحول فرهنگی روبرو می‌گردد؟

جامعه‌ای که دچار تحول فرهنگی شده، به جامعه‌ی ملحق می‌شود که ارزش‌هایش را پذیرفته است. مثلاً مصر باستان و ایران باستان که در رویارویی با اسلام ارزش‌های آن را پذیرفته و به جوامع اسلامی تبدیل شده.

۱۵. پیامد تحول فرهنگی یک جامعه چیست؟ با ذکر مثالی آن را توضیح دهید.

جوامع غربی پس از رویارویی با جوامع اسلامی علی‌النّبی صلی‌الله‌علی‌ہ و آله‌ی‌علی‌ہ و سلم علی‌النّبی صلی‌الله‌علی‌ہ و آله‌ی‌علی‌ہ و سلم اسلامی بپیوندند، تحولات هویتی پیدا کردند و از عرب مسیحی قرون وسطاً به غرب سکولار قرون جدید تبدیل شدند.

۱۶. جوامع غربی در رویارویی با جوامع اسلامی در جریان جنگ‌های صلیبی چگونه دچار تحولات فرهنگی شدند و چه فرجامی یافتند؟

افراد می‌باشند فعال و خلاق بوده و با توجه به نیازهای مسائل خود با تعاملات فرهنگی روبرو گردند.

۱۷. در تعاملات فرهنگی اعضای یک جامعه باید چگونه رفتار کنند؟

اگر اعضای یک جامعه به هنگام تعاملات فرهنگی مبهوت و مقهور جامعه دیگر شوند و در نتیجه، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی آن جامعه ازدست بدینند، آنگاه گرفتار خودباختگی فرهنگی می‌شوند.

۱۸. چه هنگام جامعه‌ای گرفتار خودباختگی فرهنگی می‌گردد؟

۱- بدون تحقیق و گزینش عناصر فرهنگی جامعه دیگرا می‌پذیرد. ۲- به روش تقلید روی می‌آورد. ۳- ارتباطش را با تاریخ و فرهنگ خود از دست می‌دهد. ۴- قادر به تداوم و گسترش فرهنگ خود نمی‌باشد. ۵- قادر نیست به فرهنگی که شیفتۀ آن شده، بپیوندد.

۱۹. جامعه‌ای که گرفتار خودباختگی فرهنگی شده، با چه آسیب‌هایی روبروست؟

زیرا مبهوت و مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی غرب گردیدند.

۲۰. چرا جوامع غیرغربی در رویارویی با جهان غرب گرفتار خودباختگی فرهنگی شدند؟

خودباختگی جوامع غیرغربی را در برابر جهان غرب، غرب‌زدگی می‌نامند.

۲۱. غرب‌زدگی چیست؟

۱- از خودبیگانگی تاریخی ۲- از خودبیگانگی حقیقی (فطري)

۲۲. دو معنای از خودبیگانگی فرهنگی را بنویسید.

اگریک جامعه، فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند، دچار از خودبیگانگی تاریخی شده است. چنین جامعه‌ای هویت فرهنگی خود را از باد بده است.

۲۳. معنای از خودبیگانگی تاریخی چیست؟

۲۴. یک جامعه چه سیاست بر تبار از خود بیگانگی حقیقی

(فطری) می شود؟

زمانی که عقاید و ارزش‌های یک جامعه مانع آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان باشد.

فرهنگی که از عقاید و ارزش‌های حق بخوردار نباشد.

فرهنگی که از عقاید و ارزش‌های حق بخوردار نباشد.
مانع آن می شود که انسان‌ها به شناخت صحیح از عالم و آدم برسند. در جوامعی که چنین فرهنگی دارند، انسان‌ها از حقیقت خود و هستی دور می مانند. تصویری که این فرهنگ‌ها از انسان ارائه می دهند، نه خود حقیقت بلکه سرایی از حقیقت است؛ به همین سبب، آدمی در چنین جامعه‌ای حتی اگر از رفاه مادی بخوردار باشد، به آرامش نمی‌رسد بلکه به اضطراب و تشویش گرفتار می شود و در نهایت، سر به عصیان و طغیان برمی دارد.

۲۵. کدام فرهنگ مانع شناخت درست انسان از عالم و آدم می گردد؟

۲۶. به چه دلیل فطرت انسان در فرهنگی که از ارزش‌های حق بخوردار نیست گرفتار اضطراب گردیده و سربه عصیان می‌گذارد؟

زمانی که با نگاه توحیدی به انسان و جهان بنگرد، می‌تواند حقیقت خود و جهان را بشناسد و هنگامی که خداوند را از یاد می‌برد، دچار خودفراموشی می‌گردد.

۲۷. از منظر قرآن، آدمی چه هنگام حقیقت خود و جهان را می‌شناسد و چه هنگام خود را فراموش می‌کند؟

فقط فرهنگ حق قادر است حقیقت انسان و جهان هستی را به او بنمایاند. (فرهنگ باطل آدمی را از حقیقت جهان و خود بیگانه می‌کند).

۲۸. از منظر قرآن، کدام فرهنگ قادر به گشودن درهای آسمان و زمین به روی انسان است؟

صفحة ۴۵ کتاب درس

پرسش متن

آیا می‌دانید هویت فرهنگی یک جامعه چگونه تغییر می‌کند؟

زمانی که عقاید و ارزش‌های یک جامعه با تردید روبرو گردد و مردم در پذیرش و عمل به آن دچار شک شوند، یا هنگامی که ترویج‌کنندگان ارزش‌ها خود به آن عمل نکنند و حرمت ارزش‌ها را پاس ندارند، یا زمانی که اندیشه‌های مخالف ارزش‌ها و باورها از فرهنگ و جامعه‌ای دیگر وارد یابد و ارزش‌های آن جامعه را به باد انتقاد یا تمسخر گیرد.

صفحة ۴۶ کتاب درسی

پرسش متن

۰ اگر تغییرات هویتی افراد مطابق عقاید و ارزش‌های جامعه نباشد، چه اتفاقی رخ می‌دهد؟

جامعه در برابر چنین تغییرات هویتی ایستادگی می‌کند و فرد را مجبور به عقب‌نشینی می‌نماید؛ اما گاهی اراده افراد تغییردهنده ارزش‌ها به اندازه‌ای قوی است که جامعه را وادار به عقب‌نشینی می‌نماید و به تدریج آن جامعه تغییرات

• به نظر شما، تحول فرهنگی مثبت است یا منفی؟ و سایر این موارد چه وجود دارد؟

تحولات هویتی می‌تواند هم مثبت باشد و هم منفی. باید بررسی کرد که تحولات هویتی تا چه اندازه با حفظ عقایق و فطرت آدمی سازگار است.

• چرا این تحولات رخ می‌دهند و علل بروز آنها چیست؟

علت رخ دادن تحولات هویتی را می‌توان درون و بیرون هر جامعه‌ای جستجو کرد. جوامع به تدریج با سایر های خود می‌شوند و پرسش‌های تازه‌ای توسط افرادشان مطرح می‌گردد که می‌بایست توان پاسخ‌گویی به آنها ارائه باشند. اما اگر قرار باشد پاسخ‌های گذشته به آنها داده شود، دیگر از قدرت اقناعی برخوردار نخواهد بود و این نتایج زمینه‌ساز تحولات را فراهم می‌آورد. از سویی، جوامع با یکدیگر در ارتباط می‌باشند و دادوستد فرهنگی دارند و نهادهای جامعه‌ای نتواند در این میدانگاه تبادلات اندیشه‌ای، عیار و وزن خود را حفظ نماید باید منتظر تحول و دگرگویی باشند.

صفحه ۴۷ کتاب درس

پرسش‌های متن

• آیا هر ارتباطی میان جوامع به تحول فرهنگی منجر می‌شود؟

خیر، در صورتی این ارتباط به تحول فرهنگی می‌انجامد که به سطوح ارزش‌ها و عقاید کشیده شود.

• به نظر شما، چه شکلی از ارتباط میان جوامع، تحولات فرهنگی را به دنبال می‌آورد؟

شکلی که از سطح هنجارها گذر می‌کند و به ارزش و عقاید نظر دارد.

پرسش‌های متن

درباره فرهنگ سکولار چه می‌دانید؟

فرهنگ سکولار که در غرب پدید آمد بر ارزش‌های دنیوی تأکید دارد و دین را در عرصه زندگی سیاسی و اجتماعی برنمی‌تابد. در سکولاریسم نهاد دولت از نهاد کلیسا جدا در نظر گرفته می‌شود.

کفت و گوکنید

صفحه ۴۹ کتاب درس

• با راهنمایی دبیر خود درباره فرهنگ‌های دنیاگرا و دنیاگریز و کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی این فرهنگ‌ها گفت و گو کنید افراط و تغفیط در هر امری رشت و ناپسند است. چه دنیاگرایی و چه دنیاگریزی، برای انسان محدودیت‌هایی ایجاد می‌نماید. کسی که تمام توانمندی‌های خود را صرف دنیا می‌نماید جهان انسانی و معنوی را نادیده می‌گیرد و از پرورش روح و روان خود غافل می‌ماند. به تعبیری حیوان‌گونه می‌شود که اولویت اولش تأمین نیازهای جسمانی و مادی است.

به تعبیر سعدی «خور و خواب و خشم و شهوت شغب است و جهل و ظلمت / حیوان خبر ندارد ز جهان آدمیت». پشت کردن به دنیا و پرداختن به آخرت و معنویت نیز کار خردمندان نیست؛ زیرا آدمی در نخستین گام می‌بایست توانایی جسمی برای حرکت و انتزاع لازم برای اندیشیدن داشته باشد. با شکم خالی نمی‌توان به معراج و دیدار خداوند رفت. کسی که در فقر و نداری گرفتار است اندیشه‌اش از ابعاد متعالی فارغ می‌ماند. کسی که معاش ندارد معاد نیز نخواهد داشت.

• غرب‌زدگی جوامع غیرغربی مهم‌ترین مانع تعامل آنها با جهان غرب است. به نظر شما، این جوامع برای تعامل با جهان غرب باید چه مسیری را پیمایند؟

این جوامع می‌بایست هویت حقیقی و واقعی خود را پیدا نمایند. به تاریخ و فرهنگ خود بازگردند و در رویارویی با غرب از تقليد پرهیزند. عناصر عقلی آن را برگیرند و با فرهنگ خود درآمیزند و از دنیای خواب به بیداری روزنامه‌ای جویند. از خواب گران، خواب گران، خواب گران، خیز ...

صفحة ۱۵ کتاب درسی از خودبیگانگی حقیقی و تاریخی چه رابطه‌ای با هم دارند؟ آیا اگر جامعه‌ای به یکی از معانی از خودبیگانگی دچار شود، ناگزیر به دیگری هم مبتلا می‌شود؟ آیا ممکن است که جامعه‌ای در یک معنا از خودبیگانه نباشد ولی در معنای دیگر از خودبیگانه باشد؟ در از خودبیگانگی تاریخی، فرهنگ تاریخی جامعه به فراموشی می‌رود. فرهنگ فراموش شده می‌تواند حق یا باطل باشد. البته علل روی‌گردانی از فرهنگ تاریخی نیز می‌تواند مختلف باشد. فرهنگ فراموش شده الزاماً بازدارنده افراد از حقیقت انسان و جهان نیست. اما در از خودبیگانگی فطری (حقیقی) ارزش‌های یک جامعه، بازدارنده افراد از شناخت حقیقی خود و جهان هستی است، لذا گاهی بین این دو می‌توان پل و ارتباطی را مشاهده کرد. به عنوان مثال مردمانی که در جامعه‌ای زندگی می‌کنند که ارزش‌های آن مانع شناخت انسان و هستی می‌باشد در تکاپوی آن برمی‌آیند که این فرهنگ را به بوتۀ فراموشی بسپارند و از آن دست کشند. بنابراین این دو از خودبیگانگی می‌توانند گاهی در هم تنیده شوند و گاهی بی‌ارتباط با یکدیگر باشند.

مفاهیم اساسی

صفحة ۱۶ کتاب درسی

غربزدگی، از خودبیگانگی فرهنگی، بحران هویت فرهنگی، از خودبیگانگی فطری (حقیقی)، از خودبیگانگی تاریخی

خلاصه کلید

- برخی جوامع اسلامی به از خودبیگانگی تاریخی دچار هستند در مقابل جوامع غربی از خودبیگانگی فطری دارند.
- اگر جوامع تغییرات را در سطح هنجارها و نمادها بپذیرند و ارزش‌های خود را حفظ نمایند، می‌توانند زمینه‌ساز گسترش خود گردند.
- فرهنگ حق درهای آسمان و زمین را به روی انسان می‌گشاید و او را با خود و هستی آشنا می‌سازد.

پرسش‌های مبنی

توحیدی، دینی و در مواردی آمیخته با اساطیر

این هویت فرهنگی واحد پس از رویارویی با اسلام، عناصر اساطیری خود را وانهاد و به تفسیر توحیدی عمیق تری از هویت خویش رسید و جامعه‌ای اسلامی ساخت.

هفت هزار

به دلیل مشارکت فعال ایرانیان در حیات فکری جهان اسلام از محدوده زبان سیاسی مشترک اقوام ایرانی فراتر رفته؛ به عنوان زبان دوم جهان اسلام مرزهای امپراتوری هانی گورکانی و عثمانی را در نوردید و از هندوستان و تبت تا آسیای صغیر و شبه جزیره بالکان گسترش یافت.

حکیمان و شاعرانی چون مولوی، سعدی و حافظ از طریق تولید معارف و هنر

در جنگ‌های صلیبی مسلمانان به دفع مهاجم پرداختند اما در هجوم مغولان، مسلمین آنها را در فرهنگ خود جذب و هضم کردند.

قدرت سیاسی و نظامی جوامع غربی، جوامع اسلامی را به خودباختگی فرهنگی دچار ساخت و این امر سبب شد تصویری که شرق‌شناسان و تایخ‌نگاران غربی از هویت کشورهای اسلامی القا می‌کردند، در بین جوامع اسلامی و از جمله در جامعه ایران رواج پیدا کند.

مستشرقان هویت فرهنگی جوامع اسلامی را به ابعاد تاریخی و جغرافیایی محدود ساختند و فرهنگ اصیل اسلامی را به عنوان عنصری هویت‌بخش برای جوامع اسلامی نادیده گرفتند. آنان امت و ملت اسلامی را به اقوام مختلف، نظیر ترک، عرب و فارس، تقسیم کردند.

۱. هویت ایرانی قبل از اسلام چگونه بوده است؟

۲. هویت ایرانی پس از آشنایی با اسلام دچار چه تغییراتی شد؟

۳. ایران سرزمینی است که بیش از ..... سال قدمت دارد.

۴. زبان فارسی دری به چه دلیل به عنوان زبان دوم جهان اسلامی پذیرفته شد و در چه قلمروهایی گسترش یافت؟

۵. چه کسانی و چگونه زمینه‌ساز گسترش زبان فارسی در جهان اسلام شدند؟

۶. برخورد جوامع اسلامی با مهاجمان در جنگ‌های صلیبی و اقوام مغول چه تفاوتی داشت؟

۷. در نخستین رویارویی‌های فرهنگ جدید غرب با جوامع فرهنگ اسلامی چه عاملی سبب خودباختگی فرهنگی جوامع اسلامی شد و پیامد آن چه بود؟

۸. مستشرقان هویت فرهنگی جوامع اسلامی را به چه ابعاد محدود ساختند و امت اسلامی را بر چه اساسی تقسیم کردند؟

<p>۹. متفکران ایرانی از دهه سی به بعد به نقد چه مسائلی پرداختند و چه آثاری را در مسائل فرهنگی آفریدند؟</p> <p>به نقد رویکرد تقلیدی از فرهنگ غرب و هویت‌های کاذب حاصل از آن پرداختند و آثاری چون غرب‌زدگی (جلال آل احمد) بازگشت به خویشتن (سریعتری) و خدمات متقابل ایران و اسلام (مطهری) را تدوین نمودند.</p>	<p>۱۰. انقلاب اسلامی ایران حاصل و نتیجه چیست؟</p>
<p>۱۱. بازگشت ایران به اسلام را در انقلاب اسلامی چگونه می‌توان تحلیل کرد؟</p> <p>یک قرن مقاومت هویت ایرانی-اسلامی جامعه ایران در برابر هجوم فرهنگی، سیاسی و اقتصادی غرب این بازگشت صرفاً به هویت تاریخی و جغرافیایی نبود بلکه در صدد بود به هویت توحیدی و معنوی انسان و جهان بازگردد.</p>	<p>۱۲. جامعه ایرانی چگونه در برابر جهان غرب و شرق ایستادگی کرد؟</p>
<p>به رهبری امام خمینی و با تکیه بر آموزه‌های قرآن توانست به هویت اسلامی خود بازگردد و تاریخ و جغرافیای خود را ذیل آسمان معنوی توحیدی قرار دهد. به این ترتیب توانست از مزهای جامعه ایمانی خود در برابر غرب و شرق دفاع نماید.</p>	<p>۱۳. جامعه ایران با بازگشت به هویت اسلامی خود، کدام ویژگی‌های هویتی را کسب نمود؟</p>
<p>ویژگی‌های هویتی چون اثرباری، فعال و مستقل بودن (مجموعه این ویژگی‌ها ایران را قلب تپنده بیداری اسلام کرد).</p> <p>جوامع اسلامی با الهام گرفتن از انقلاب ایران، هویت خود را بیرون از تصاویری که فرهنگ غرب القامی کند جست و جو می‌کنند و لذا اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید سر برآورده است.</p>	<p>۱۴. انقلاب ایران چگونه توانست اسلام را به عنوان یک قطب فرهنگی جدید مطرح نماید؟</p>
<p>انقلاب اسلامی ایران افق‌های جدیدی را به روی اندیشمندان غرب گشوده و نظریه‌پردازان غربی را که طی قرن بیستم، غربی شدن همه فرهنگ‌ها را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند، به تأمل در نظریات پیشین خود و بازبینی آنها فرا خوانده است.</p>	<p>۱۵. انقلاب اسلامی ایران چگونه نظریه‌پردازان غربی قرن بیستم را به تأمل در نظریات پیشین خود و بازبینی آنها فرا خوانده است؟</p>

شما ایران و ایرانی را با چه ویژگی‌هایی می‌شناسید و به دیگران معرفی می‌کنید؟

من نیز سرزمین خود را با وجود مردمان با فرهنگ، دانش‌دوست، وطن‌خواه و بزرگانی چون حافظ، سعدی، مولانا، خیام و... می‌شناسم. ایران برای من نماد ایستادگی در برابر هجوم و غارت بیگانگان است. سرزمینم را با جوانه زدن و سرشنیدن در ظلمانی‌ترین شب‌های تاریخ می‌شناسم و به دیگران معرفی می‌کنم.

صفحه ۵۷ کتاب درس

پرسش هشتم

فردوسي در این آيات چه تصویری از هویت ایرانی ارائه می‌کند؟

هرمند، معتقد به خداوند واحد، شجاع و نترس، میهن‌دوست و حافظ دفاع از سرزمین، دشمن‌ستیز، فداکننده جان برای سرزمین

صفحه ۵۸ کتاب درس

پرسش هشتم

انقلاب اسلامی چه تأثیری بر هویت ایران و ایرانی داشته و تأثیرات هویتی آن بر جهان چه بوده است؟

انقلاب اسلامی ایران با تکیه بر شعار «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» در پی رسیدن به ایرانی آزاد و مستقل از سلطه بیگانگان بود و می‌کوشید با تکیه بر فرهنگ اصیل اسلامی انسان را به خویشتن‌شناسی دعوت کرده و به او قدرت تکرو میل استقلال طلبی بخشد. انقلاب اسلامی ایران برآن بود تا همه انسان‌ها فارغ از تمام گرایش‌های فکری در کنار یکدیگر مسالمت‌آمیز زندگی کنند و تضارب اندیشه‌ها و آرای فکری را دریابند. تصویر ارائه شده از چنین سرزمینی می‌توانست هویت جهانی را که زیر فرهنگ سلطه‌پذیری قامت خمیده است تحت تأثیر خود قرار دهد. اندیشمندان جهان متاثر از دیدگاه‌های مطرح شده با امید و آرزو چشم به پیامدهای انقلاب ایران دوختند. (می‌توانید اندیشه‌های میشل فوكو فرانسوی را بررسی نمایید).

صفحه ۶۰ کتاب درس

تحلیل کنید

مسئله شدن حجاب در کشورهای اروپایی را با توجه به هویت فرهنگی جوامع اسلامی تحلیل کنید.

در فرهنگ جوامع اسلامی حجاب به عنوان عامل مصونیت زن در برابر آسیب‌های اجتماعی در نظر گرفته شده است. انقلاب اسلامی ایران با تکیه بر حجاب زنان، در صدد آن بود که از مطرح شدن زن به عنوان یک کالای نمایشی در جامعه جلوگیری کند و زینت زنان را نه در ظواهر جسمانی آنان که در بلندای روحشان ترسیم نماید. این دیدگاه توانست در جوامع غربی تأثیر بگذارد و لذا الگو گرفتن برخی زنان غرب از فرهنگ اسلامی و رعایت حجاب توسط آنان توانست فرهنگ غرب را در برخی کشورهای اروپایی که مدعی آزادی انتخاب و پوشش برای همگان بودند با چالش همراه نماید.

صفحه ۶۱ کتاب درس

مفاهیم اساسی

هویت ایرانی اسلامی انقلابی، بیداری اسلامی، انقلاب اسلامی ایران

خلاصه کنید

صفحه ۶۱ کتاب درس

- ایرانیان با مشارکت در حیات فکری جهان اسلام، زبان فارسی را به زبان دوم جهان اسلام تبدیل کردند.
- قدرت سیاسی و انقلابی غرب در آغاز بخش‌هایی از ذهن مسلمین را گرفتار خودباختگی فرهنگی کرد.
- انقلاب اسلامی ایران با بازگشت به توحید و معنویت افکار جدید را برای جهان اسلام گشود.

پرسش‌های متن

پاسخ‌ها

ا) چه موجودی دارای قدرت است؟	موجودی که بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد.
۲. چرا انسان را کنیشگری قدرتمند می‌دانیم؟	زیرا کارهای خود را براساس آگاهی و اراده انجام می‌دهد.
۳. انواع قدرت انسان را نام ببرید.	قدرت فردی، قدرت اجتماعی
۴. چرا قدرت فردی انسان محدود است؟	زیرا قادر نیست همه نیازهایش را به تنهایی برآورده سازد و در این مسیر نیازمند کمک دیگران است.
۵. آدمی چه هنگام از قدرت اجتماعی برخوردار می‌شود؟	انسان هنگامی که برای رسیدن به اهدافش بتواند بر اراده دیگران تأثیر بگذارد و اراده و کار آنان را به خدمت گیرید قدرت اجتماعی پیدا می‌کند. کسانی که تأثیرگذاری بیشتری بر اراده دیگران دارند از قدرت اجتماعی بیشتری برخوردارند.
۶. برای تأثیرگذاری بر اراده دیگران چه راهکاری وجود دارد؟	باید بتوانیم تبعیت آنها را جلب نماییم.
۷. جلب تبعیت دیگران به چند صورت امکان‌پذیر است؟	دو صورت: ۱- تبعیت با کراحت که ناشی از ترس و تهدید است. ۲- تبعیت با رضایت که همراه میل درونی فرد است.
۸. بنای مقبولیت و مشروعیت در قدرت چیست؟	قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت درونی طرف مقابل باشد، مقبولیت دارد و قدرتی که براساس شریعت و موافق حکم خداوند باشد، دارای مشروعیت است.
۹. جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.	اراده حق - باطل مقبولیت
الف) مدار مقبولیت کسانی است که قدرت بر آنها اعمال می‌شود.	(الف) مدار مقبولیت
ب) مدار مشروعیت بودن است.	(ب) در یک جامعه دینی قدرت نامشروع نمی‌تواند لازم را به دست آورد.
۱۰. چه هنگام قدرتی هم مشروعیت دارد و هم مقبولیت؟	اگر قدرتی مطابق قانون و حکم الهی باشد و تبعیت از آن نیز با رضایت و میل همراه باشد مشروعیت و مقبولیت دارد.

۱۱. چه سیاست را

اما نامشروع به شمار آید؟

۱۲. سیاست چیست؟

۱۳. مراد از نظام سیاسی چیست؟

۱۴. معیارهای دسته‌بندی نظام‌های سیاسی چیست؟

۱۵. یک نظام سیاسی که بر مبنای تعداد افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیرنده شکل می‌گیرد، به چند دسته تقسیم می‌شود؟

۱۶. نظام‌هایی که براساس روش تصمیم‌گیری شناخته می‌شوند به چند دسته تقسیم می‌شوند؟

۱۷. در جدول زیر تقسیم‌بندی نظام‌های سیاسی از نظر ارسطو (افراد تأثیرگذار - روش تصمیم‌گیری) آمده است. جاهای خالی را با توجه به دیدگاه‌های ارسطو پر کنید.

براساس خواست و میل حاکم	براساس فضیلت و حقیقت	روش حکومت
استبدادی	الف	فرد
پ	آریستوکراسی	ب
демокراسی	ت	اکثریت

۱۸. دیدگاه فارابی در مورد تقسیم‌بندی نظام سیاسی چگونه است؟

- الف) مونارشی
- ب) اقلیت
- پ) الیگارشی
- ت) جمهوری

فارابی علاوه بر ملاک‌های ارسطو، ملاک دین‌مداری یا دنیامداری را برای تقسیم‌بندی نظام سیاسی در نظر می‌گیرد. نظام سیاسی دین‌مدار براساس احکام و قوانین الهی سازمان می‌یابد. نظام سیاسی دنیامدار براساس ارزش‌ها و آرمان‌های دنیوی استوار است.

آن با رضایت باشد.

هرگاه قدرت اجتماعی برای رسیدن به هدفی معنی‌سازمان یابد سیاست پدید می‌آید؛ پس سیاست اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدف است. مجموعه سازوکارهایی که برای اعمال سیاست‌های جامعه وجود دارد.

۱- تعداد افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیرنده - ۲- روش تصمیم‌گیری

- ۱- یک فرد تصمیم‌گیرنده و حاکم است.
- ۲- اقلیت تصمیم‌گیرنده هستند.
- ۳- اکثریت در سرنوشت سیاسی سهیم‌اند.

۱- حاکمان براساس اهداف و اغراض خود تصمیم می‌گیرند، یعنی هر نوع تصمیمی جایز است. ۲- حاکمان براساس حقیقت و فضیلت و با توجه به موازین عقلی تصمیم‌گیرنده هستند.

بعین از

<p>شیاهت این دو نوع نظام سیاسی در این است که هر دو، حکومت اکثریت هستند. تفاوت‌های این دو حکومت را می‌توان در روش تصمیم‌گیری، دین‌مداری یا دنیامداری‌بودن، آرمان‌ها و ارزش‌هایشان دانست.</p>	<p>۱۹. لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارند؟</p>
<p>لیبرالیسم به معنای مباح داشتن همه امور برای انسان‌ها و دموکراسی به معنای حاکمیت اکثریت مردم براساس میل و خواست خودشان می‌باشد.</p>	<p>۲۰. لیبرالیسم و دموکراسی هر کدام به چه معناست؟</p>
<p>به نظامی که ادعا می‌کند با خواست و اراده اکثریت مردم سازمان می‌یابد و هیچ حقیقت و فضیلتی را که مستقل از خواست مردم باشد به رسمیت نمی‌شناسد. این نوع نظام دنیوی است و درباره آن می‌توان فقط از مقبولیت سخن گفت، نه مشروعيت.</p>	<p>۲۱. لیبرال دموکراسی به چه نوع نظامی گفته می‌شود؟</p>
<p>زیرا فرهنگ غرب رویکرد دنیوی به عالم دارد و آزادی را مهم‌ترین ارزش اجتماعی انسان می‌داند.</p>	<p>۲۲. چرا لیبرال دموکراسی با فرهنگ غرب سازگار است؟</p>
<p>آزادی، ثبات، توسعه، رفاه، سلطه بر طبیعت و جهان</p>	<p>۲۳. نمونه‌هایی از ارزش‌های حاکم بر نظام لیبرال دموکراسی را نام ببرید.</p>
<p>عنوان جمهوری یعنی مردم جامعه خود سرنوشت سیاسی خود را بر می‌گزینند و کلمه اسلامی نشان می‌دهد که فعالیت مردم و نظام سیاسی بر اساس عقاید و ارزش‌های اسلامی سازمان پیدا می‌کند.</p>	<p>۲۴. واژه‌های جمهوری و اسلامی در نظام جمهوری اسلامی به چه معنا می‌باشد؟</p>
<p>نظامی است که در آن قوانین و مقررات براساس احکام الهی و اسلامی تعیین می‌گردد نه با خواست اکثریت مردم.</p>	<p>۲۵. جمهوری اسلامی چگونه نظامی است؟</p>
<p>عدالت، استقلال، آزادی، نفی وابستگی، نفی سلطه بیگانه، امنیت، تأمین اجتماعی، عمران و آبادانی، مشورت و مشارکت در امور عمومی، ارتقای معرفت و آگاهی</p>	<p>۲۶. نمونه‌هایی از ارزش‌های رایج در نظام جمهوری را ذکر نمایید.</p>
<p>آرمان‌ها و ارزش‌هایی که لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی دنبال می‌کنند، یکسان نیستند. حتی در مواردی که یک ارزش برای هر دو نظام دارای اهمیت است، تعریف و تفسیری که از آن وجود دارد، یکسان نیست.</p>	<p>۲۷. تفاوت آرمان‌ها و ارزش‌ها در نظام‌های لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی چیست؟</p>

۲۸. اسلام به ارزش‌های جامعه چتوبه می‌بعرس:

به آنها یک وظیفه الهی است که نه تنها منجر به بهبود زندگی اجتماعی دنیوی می‌گردد، بلکه سبب تقرب انسان به خدا می‌شود.

هنگامی که بعد اجتماعی وسیع‌تری پیدا می‌کند.

امت اسلامی باید از پذیرش طاغوت و قدرت‌های غیرالله‌ی خودداری کند و در شکل‌گیری امامت و ولایت‌الله‌ی براساس موازین و ارزش‌های اسلامی هوشمند و فعال باشد.

۲۹. عبادات در فرهنگ اسلامی چه هنگام ارزش بیشتری دارد؟

۳۰. وظیفه امت اسلامی در تشکیل امامت و ولایت اسلامی چیست؟

پرسش‌های متن صفحه ۶۲ کتاب درس

آیا می‌توانید چند نوع نظام سیاسی را نام ببرید؟

دموکراسی، مشروطه سلطنتی، پادشاهی، فدرالی، جمهوری

آیا می‌دانید جوامع از نظر هویت سیاسی چه انواعی دارند؟

از آنجایی که هویت سیاسی جوامع براساس نظام‌های سیاسی معین می‌گردد، می‌توان برای جوامع هویت‌های سیاسی مختلف در نظر گرفت. برخی از آنها براساس رأی اکثریت و برخی براساس دیکتاتوری اداره شده و هویت سیاسی می‌یابند. به نظر شما هویت سیاسی و هویت فرهنگی یک جامعه چه نسبتی با یکدیگر دارند؟

هر فرهنگی، سیاست متناسب با خود را درونش می‌پرورد. نمی‌توان انتظار داشت هویت سیاسی و فرهنگی یک جامعه یکسان و همسو نباشند؛ فرهنگ مسئولیت‌پذیر و پاسخگو سیاستمدارانی مسئول و پاسخگو را درونش می‌پرورد و فرهنگ متملق و چاپلوس نیز به سیاست جامعه‌اش هویتی این چنینی می‌بخشد.

آیا هر نوع هویت سیاسی با هر نوع هویت فرهنگی سازگار است؟

خیر؛ بدون تردید هویت سیاسی هر جامعه بر پایه فرهنگ آن جامعه شکل می‌گیرد و هر فرهنگی از شکل‌گیری هویت سیاسی ناسازگار با ارزش‌ها و آرمان‌هایش جلوگیری می‌نماید.

چه نوع نظام سیاسی با هویت فرهنگی جامعه ما تناسب دارد؟

نظام سیاسی که بتواند ارزش‌های الهی و معنوی اسلامی را به درستی در جامعه پیاده کند، جلو نابرابری‌ها و بی‌عدالتی‌ها پایسد. همه مردم را با دیده احترام بنگرد و همه عقاید و سلایق و اندیشه‌ها را به دوستی فرا خواند و از ایجاد تفرقه و پراکندگی در جامعه جلوگیری کند.

پرسش‌های متن صفحه ۶۵ کتاب درس

آیا می‌توانید بگویید جمهوری و دموکراسی از نظر ارسطو چه تفاوتی دارند؟

یا پولیتی را نیز آمیخته‌ای از الیگارشی و دموکراسی دانسته است.

صفحه ۶۵ کتاب درس

درباره یکی از نظام‌های سیاسی موجود در دنیا امروز تحقیق کنید.

لیبرال دموکراسی یکی از نظام‌های رایج در دنیا امروز می‌باشد. این نظام به عنوان دموکراسی قانون اساسی شناخته می‌شود که در آن به انتخابات آزاد و منصفانه نظر دارد و روند سیاسی می‌باشد. این نظام به عنوان دموکراسی قانون اساسی شناخته در آن به رسمیت شناخته می‌شود و به احزاب سیاسی اجازه فعالیت داده می‌شود. البته در این ساختار سیاسی، اراده و میل انسان بر اراده الهی ترجیح داده می‌شود و قوانین براساس خواست و میل بشر تنظیم می‌گردد.

پرسش‌های متن

صفحه ۶۶ کتاب درس

با توجه به دو واژه دموکراسی و جمهوری، تفاوت این دو نوع نظام سیاسی در روش تصمیم‌گیری و شیوه حکومت تاحمودی آشکار است، اما این دو نوع نظام چه تفاوت‌های دیگری با هم دارند و هر کدام با چه نوع فرهنگی سازگارند؟

لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی در حاکمیت اکثریت مبنای مشترک دارند، اما روش تصمیم‌گیری در این دو با یکدیگر متفاوت است. این دو از دو فرهنگ متفاوت بر می‌خیزند. در فرهنگ غرب محوریت انسان است و لذا قوانین و عوامل تصمیم‌گیرنده می‌باشد میل و اراده آدمی را در نظر گیرند. اما در جمهوری اسلامی که برخاسته از فقه شیعی می‌باشد حاکمیت از آن خدا دانسته شده و در غیاب معصوم به ولی فقیه واگذار شده است. در چنین ساختاری مبنای قوانین نمی‌تواند اراده بشری باشد بلکه می‌باشد اراده الهی را بر قوانین حاکم سازد. در این ساختار اگر حاکم حکم خود را اجرا نکند، قابل اطاعت نیست.

پرسش‌های متن

صفحه ۶۶ کتاب درس

۰ نظام سیاسی لیبرال دموکراسی فقط مقبولیت دارد و نمی‌توان از مشروعت آن سخن گفت. آیا می‌دانید چرا؟

زیرا در آن، قوانین و مقررات الهی نادیده گرفته می‌شود و فقط اراده بشری مبنای حاکمیت قرار می‌گیرد.

۰ اگر لیبرال دموکراسی حکومت اکثریت مردم براساس خواسته‌هایشان است، نارضایتی مردم از این نظام سیاسی و اعتراضاتی که درون این نظام شکل می‌گیرد را چگونه می‌توان تحلیل و تبیین کرد؟

نظام لیبرال دموکراسی نیز مانند اکثریت نظام‌های سیاسی رایج در دنیا با کاستی‌ها و کمبودهایی روبروست. اگر مبنای برآن باشد که اکثریت حاکم گردد و اقلیت تابع آنان باشد چه بسا خواسته‌های اقلیت نادیده گرفته شود و حقوقشان پایمال گردد. از دیگر سو نادیده گرفتن ابعاد متعالی انسان و به حاشیه راندن آن می‌تواند اعتراض کسانی که آن را پرنسپ تابند برانگیزد.

۰ چرا برخی مردم، حقیقت و عدالت را از آزادی مهم‌تر می‌دانند و خواست و اراده الهی را به خواسته‌های خود ترجیح می‌دهند؟

زیرا در اندیشه اینان حقیقت و عدالت در صورتی که به درستی به اجر درآید و تعریف درستی از آنها ارائه گردد می‌تواند آزادی را نیز درون خود داشته باشد. چنین مردمانی اراده الهی را حتی اگر برخلاف اراده و میلشان باشد می‌پذیرند و در

پرسش هفت

صفحه ۶۷ کتاب درس

آیا می دانید آزادی برای هر یک از این دو نوع نظام سیاسی چه معنایی دارد و هر کدام به دنبال تحقق چه معنایی از آزادی هستند؟

در لیبرال دموکراسی آزادی به معنای رهایی انسان از تمامی بندها معنا می شود و لذا ادمی مختار است با توجه به تشخیص و اراده خود سرنوشت و جامعه اش را برگزیند حتی اگر در این مسیر خدا را نادیده انگارد. اما در نظام جمهوری اسلامی آزادی قید و بند دارد. به نام آزادی نمی توان ارزش متعالی انسان را به حاشیه راند یا طرد کرد.

مقایسه کنید

صفحه ۶۸ کتاب درس

حضور مردم در یک حکومت لیبرال دموکراسی چه تفاوتی با حضور مردم در جمهوری اسلامی دارد؟

حضور مردم در یک نظام لیبرال دموکراسی یعنی توانمندی آنها در تعیین سرنوشت خویش، اعتراض یا تأیید بر تصمیم حاکمان در راستای مبنا بودن اراده بشری. اما در نظام جمهوری اسلامی حضور مردم یعنی بیعت با رهبری و ولی فقیه و تأکیدی است بر اینکه تصمیمات گرفته شده در ساختار جمهوری اسلامی بر مبنای شریعت و فقه تشیع می باشد.

مفاهیم اساسی

صفحه ۶۹ کتاب درس

جمهوری اسلامی، قدرت اجتماعی، مقبولیت، مشروعیت، نظام های سیاسی، لیبرالیسم، لیبرال دموکراسی

خلاصه کنید

صفحه ۶۹ کتاب درس

- عدالت، استقلال، آزادی، عمران و آبادانی و تأمین اجتماعی از جمله ارزش های جمهوری اسلامی هستند.
- از دیدگاه فارابی می توان نظام های سیاسی را از منظر دین مداری و دنیامداری نیز دسته بندی کرد.
- ادعای لیبرال دموکراسی این است که با خواست و اراده اکثریت مردم سازمان می یابد.

پرسش‌های پیش

پاسخ‌ها

<p>پیری و جوانی جمعیت، روستایی یا شهری بودن، بیکار یا شاغل بودن</p>	<p>۱. چند نمونه از ویژگی‌های جمعیتی یک جامعه را ذکر کنید.</p>
<p>دولتی یا غیردولتی بودن، مستقل یا وابسته بودن، تک مخصوصی بودن یا نبودن، سرمایه‌داری یا سوسيالیستی یا اسلامی بودن</p>	<p>۲. چند نمونه از ویژگی‌های اقتصادی یک جامعه را بنویسید.</p>
<p>جمعیت آن جامعه</p>	<p>۳. اولین شرط بقای هر جامعه چیست؟</p>
<p>الف) غلط است؛ از طریق گسترش فرهنگ امکان پذیر است. ب) صحیح است.</p>	<p>۴. درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کرده و در صورت غلط بودن، صحیح آن را بنویسید. الف) گسترش یک جامعه از طریق گسترش جمعیت آن امکان پذیر است. ب) راه گسترش هر فرهنگ، شناختن، پذیرفتن و عمل کردن به آن است.</p>
<p>هرچه حاملان و عاملان یک فرهنگ بیشتر باشند آن فرهنگ بیشتر گسترش می‌یابد؛ یعنی هر چقدر جمعیت یک جامعه بیشتر باشد، افراد بیشتری فرهنگ آن جامعه را شناخته و پذیرفته‌اند و به آن عمل می‌کنند.</p>	<p>۵. در چه صورت یک فرهنگ گسترش بیشتری می‌یابد؟</p>
<p>گستره فرهنگ را محدود می‌سازد و امکان تسلط جوامع و فرهنگ‌های دیگر را بر آن جامعه فراهم می‌آورد.</p>	<p>۶. کاهش جمعیت چه تأثیری بر گسترش فرهنگ می‌گذارد؟</p>
<p>اگر فرهنگ جامعه حق باشد و افراد آن حاملان و عاملان فرهنگ حق باشند افزایش جمعیت مطلوب است، پس گسترش فرهنگی مانند فرهنگ اسلامی مطلوب است و داشتن جمعیت مناسب برای تحقق این هدف، لازم و ضروری می‌باشد.</p>	<p>۷. در چه صورت افزایش جمعیت در یک جامعه می‌تواند مطلوب باشد؟ با ذکر مثال توضیح دهید.</p>

<p>۸. در برجی جوامع داهش جمعیت یا پیری ان را در چه علای می‌توان جست و جو کرد؟</p> <p>بالا رفتن سن «رسن»، رسن بی‌بی‌سی، حرب‌پاشی خانواده‌ها و طلاق، رفاه‌زدگی، عافیت‌طلبی، مصرف‌گرایی و هزینه پنداشتن فرزندان</p>	<p>در غرب به دلیل فردگرایی و اهمیت یافتن لذت فردی، محبت و اینتارگری کاهش یافته و از آنجا که تشكیل خانواده و فرزندآوری نیازمند محبت، اینوار و فداکاری است فرزندآوری کمتر شده و جمعیت کاهش شدید یافته است.</p>
<p>هنگامی که جامعه‌ای با کاهش یا افزایش جمعیت روبرو می‌گردد، نهاد سیاست چاره‌اندیشی می‌کند و با همراهی و همکاری مردم راهکارهایی را به اجرا درمی‌آورد که به آن سیاست‌های جمعیتی می‌گویند.</p>	<p>۹. چرا جوامع غربی سیاست‌های تشویقی افزایش جمعیت و پذیرش مهاجران را در دستور کار خود قرار دادند؟</p> <p>۱۰. منظور از سیاست‌های جمعیتی چیست؟</p>
<p>دو مرتبه: ۱- پیش از انقلاب که از سال ۱۳۴۵ تا پیروزی انقلاب به طول انجامید. ۲- در فاصله سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۰</p>	<p>۱۱. سیاست‌های کاهش جمعیتی در ایران چند مرتبه اجرا گردیده است؟</p>
<p>زیرا به کاهش بیش از حد و کم سابقه رشد سالانه جمعیت منجر شد.</p>	<p>۱۲. چرا سیاست کاهش جمعیت در ایران مورد بازنگری قرار گرفت؟</p>
<p>افزایش جمعیت، جوانی جمعیت، حمایت از زوج‌های جوان و توانمندسازی آنان در تأمین هزینه‌های زندگی و تربیت نسل صالح و کارآمد، ترویج و نهادینه‌سازی سبک زندگی ایرانی-اسلامی، فرهنگ‌سازی برای تکریم سالمندان و بهره‌مندی از تجارت آنان، برنامه‌ریزی برای توزیع متعادل جمعیت در نقاط مختلف کشور و...</p>	<p>۱۳. اصول کلی سیاست‌های جمعیتی که در سال ۱۳۹۳ به تصویب رسیده است بر چه ضرورت‌هایی تأکید دارد؟</p>
<p>رویدادهای گذشته و عملکردهای کنونی ما</p>	<p>۱۴. اقتصاد امروز کشور ما نتیجه چیست؟</p>
<p>بهره‌مندی مردم از برق، آب، گاز و ارتباطات، سدسازی و ساختن نیروگاه‌ها، توسعهٔ ظرفیت‌های تولیدی، بهبود وضعیت بهداشت، پیشرفت در صنایع هسته‌ای و نانو، جبران خسارت‌های ناشی از جنگ، مقابله با تحریم‌ها، گسترش روحیهٔ انفاق و توجه به محرومان</p>	<p>۱۵. مهم‌ترین دستاوردهای اقتصادی کشور ما در عصر امروزی چیست؟</p>

<p>تورم، بیکاری، وابستگی به نفت، توزیع نابرابر درآمد و امکانات، تحمل‌گرایی و مصرف‌گرایی</p>	<p>۱۵. مهم‌ترین معصوب و سبب اقتصاد امروز ما چه مسائلی است؟</p>
<p>۱- تک محصولی شدن - ۲- کاهش فعالیت‌های تولیدی ۳- ایجاد دولت بزرگی که رفاه اجتماعی را نه از راه کسب و کار و مالبات که از راه فروش نفت تأمین می‌نماید.</p>	<p>۱۶. پیامدهای اقتصاد وابسته به نفت را بنویسید.</p>
<p>به دلیل آنکه اقتصاد تک محصولی پایدار نبوده و زمینه‌ساز سوءاستفاده قدرت‌های جهانی را فراهم می‌آورد و آنان این وضعیت را ابزاری برای ایجاد فشار بر جامعه می‌دانند.</p>	<p>۱۷. چرا رفاه حاصل از اقتصاد تک محصولی پایدار نیست؟</p>
<p>اقتصاد</p> <p>زیرا جوامع غربی هیچ مانعی را بر سر راه اقتصاد خود برنمی‌تابند. استعمار و تحریم اقتصادی از جمله اقدامات آنها برای پیشرفت اقتصادی خود و نابودی اقتصاد دیگر جوامع بوده است. از همین رو با ما سر ناسازگاری و سیز دارند و اقتصاد نفتی را پاشنه آشیل ما می‌دانند.</p>	<p>۱۸. اساس شکل‌گیری هویت جوامع غربی چیست؟</p> <p>۱۹. چرا جوامع غربی اقتصاد نفتی را پاشنه آشیل ایران اسلامی می‌دانند و جنگ اقتصادی تمام عیار علیه ما به راه اندخته‌اند؟</p>
<p>اقتصاد مقاومتی اقتصاد پیشرفته مستقل و محکمی است که با باور به تعالیم حیات‌بخش اسلام و تکیه بر دانش و فناوری و ظرفیت‌های مولد مردمی و دولتی هویت اقتصادی نوینی برای ایران می‌سازد و مسیر پیشرفت را بدون تأثیرپذیری از موانع فراهم می‌آورد.</p>	<p>۲۰. چرا جوامع غربی اقتصاد نفتی را پاشنه آشیل ایران اسلامی می‌دانند و جنگ اقتصادی تمام عیار علیه ما به راه اندخته‌اند؟</p> <p>۲۱. اقتصاد مقاومتی در ایران چگونه می‌تواند مسیر پیشرفت را بدون تأثیرپذیری از موانع بین‌المللی و داخلی هموار سازد؟</p>
<p>استقلال، خودکفایی، روحیه جهادی، خلاقیت، نوآوری، خطرپذیری، امید، همبستگی و درون‌زایی در عین بروون‌گرایی</p>	<p>۲۲. تأکید اقتصاد مقاومتی بر چیست؟</p>
<p>خام‌فروشی ثروت‌های طبیعی</p>	<p>۲۳. اقتصاد مقاومتی دولت را از چه موردی منع نموده است؟</p>
<p>امنیت، رفاه و پیشرفت همراه با عدالت</p>	<p>۲۴. رهاوید اقتصاد مقاومتی برای مردم ایران چیست؟</p>

● چه ویژگی‌های دیگری نشان‌دهنده هویت جمعیتی یک جامعه است؟

میزان جمعیت تحصیل‌کرده، میزان متوسط مطالعه در افراد، سطح درآمد افراد

● جمعیت و اقتصاد هر جامعه چه رابطه‌ای با هویت آن دارد؟

جمعیت یک جامعه استمرار حیات آن را فراهم می‌آورد و ویژگی‌های جمعیتی به آن جامعه هویت می‌بخشد اقصد...
بعد دیگری از هویت‌آفرینی برای یک جامعه می‌باشد. بسته به اینکه اقتصاد دولتی یا غیردولتی باشد، تک معصرن صنعتی باشد، دارای نظام سرمایه‌داری یا سوسيالیستی باشد و... هویت یک جامعه را شکل می‌دهد.

● آیا می‌توانید به برخی از ویژگی‌های جمعیتی و اقتصادی جامعه ایران اشاره کنید؟

ویژگی‌های جمعیتی: جوانی جمعیت، رشد چشمگیر جمعیت شهرنشین، داشتن تحصیلات دانشگاهی در مدارج بالا
ویژگی‌های اقتصادی: تورم، وابستگی به نفت، توجه به زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های تولیدی، اقتصاد دولتی و...

پرسش‌های متن

صفحة ۷۱ کتاب درس

آیا اندازه جمعیت به تنها یی برای بقا و رشد یک جامعه کفایت می‌کند؟

بقا و رشد یک جامعه به جمعیت آن جامعه وابسته است اما جمعیت به تنها یی برای رشد یک جامعه کافی به نظر نمی‌رسد. توانمندی‌های فکری و علمی، روحیه همکاری و همدلی، پرهیز از رانت‌خواری، مبارزه با فقر و فساد و... از جمله عواملی هستند که می‌توانند موجبات رشد یک جامعه را فراهم آورند.

جمعیت یک جامعه چه رابطه‌ای با هویت آن دارد؟

جمعیت یک جامعه با توجه به اینکه حاملان و عاملان فرهنگ آن جامعه می‌باشند می‌تواند هویت یک جامعه را محفوظ داشته و از فروپاشی آن جلوگیری به عمل آورد.

پرسش‌های متن

صفحة ۷۱ کتاب درس

آیا می‌دانید جامعه ما از نظر جمعیتی چه وضعیتی دارد؟

جامعه ایران به لحاظ جمعیتی جوان به نظر می‌رسد و در آن جمعیت جوان و جویای کار فراوان به چشم می‌خورد. بیکاری و نبودن فرصت شغلی از مشکلات عمده آن می‌باشد. در دهه‌های اخیر به دلیل سیاست کنترل جمعت از شتاب رشد جمعیت کاسته شده و این موضوع نگرانی‌هایی را در جامعه کنونی برانگیخته است؛ زیرا مسئولان کشور بر این باورند که جمعیت ایران در آینده‌ای نه چندان دور به سمت پیری می‌رود و این مسئله هم به اقتصاد کشور آسیب می‌رساند و هم در گسترش فرهنگ اسلامی خلل وارد می‌آورد.

به نظر شما چه دلایلی سبب کاهش رشد جمعیت یک جامعه می‌شود؟

علل کاهش رشد جمعیت را می‌توان در مسائل فرهنگی، اقتصادی یا سیاست‌های یک ساختار سیاسی جستجو کرد. به لحاظ اقتصادی هزینه داشتن فرزندان و سنگین شدن هزینه‌های زندگی، خانواده‌ها را از داشتن فرزند بیشتر منع می‌نماید. گاهی نگاه فرهنگ یک جامعه به فرزندآوری تغییر می‌کند و فرزندان مزاحم آسایش و آرامش به شمار می‌آیند و لذا مردم از داشتن فرزند دوری می‌جویند. گاهی نیز دولت‌ها با سیاست‌های کنترل رشد جمعیت افراد جامعه را تشویق به این امر می‌کنند که فرزند کمتر زندگی بهتر و مطلوب‌تر باشد. ام...

پرسش متن
آیا می‌دانید کاهش رشد جمعیت چه پیامدهایی دارد؟

صفحة ۷۲ کتاب درسی

بهدر رسید جمعیت باعث پیری تدریجی جمعیت می‌شود. هنگامی که جمعیت رو به پیری می‌زند، نیروی کار در جامعه کاهش می‌باید و کشور محسور می‌شود از سروی سایر کشورها بهره بود ولذا به سیاست خود پیری روی می‌آورد. ورود مهاجران از سایر کشورها با وجود داشتن فرهنگ‌های مختلف می‌تواند فرهنگ کشور میزبان یعنی تأثیر خود قرار دهد و این امر می‌تواند اثرات مثبت و منفی به همراه داشته باشد از دیگر سو می‌توان گفت که پیری جمعیت و افزایش سالم‌مندان هزینه‌های سرسام‌اوری را بر جامعه تحمیل می‌کند چرا که هزینه نگهداری سالم‌مندان سیار می‌باشد و مراقبت‌های خاص خود را می‌طلبد.

هم‌آدیشه‌شی کنید

صفحة ۷۳ کتاب درسی

نظر شما در جامعه ما چه عواملی موجب کاهش تمايل به فرزندآوری شده است؟

برگزالت اقتصادی، تورم و بیکاری، کاهش میزان درآمد افراد و خانواده‌ها، رفاه طلبی و لذت‌جویی، از بین رفتن باور سنتی که هر آن کس که دندان دهد نان دهد، هزینه پنداشتن فرزندان و تبلیغات مکرر درباره اینکه فرزند کمتر زندگی پنهانی به همراه دارد.

چهارچهار از خانواده‌های ایرانی ترجیح می‌دهند که فقط یک یا دو فرزند داشته باشند؟

برخی براین باورند که می‌توانند تک فرزند را بهتر تربیت کنند و وقت بیشتری برایش در نظر گیرند. از طرفی در برخی عزاداری قدرت مالی و امکانات آنها اجازه فرزندآوری بیشتر را نمی‌دهد و گاهی نیز رفاه طلبی و داشتن آرامش را برداشتند فرزندان بیشتر ترجیح می‌دهند.

آیا اعمال سیاست‌های تشويقي در افزایش جمعیت مؤثر بوده است؟ چرا؟

سیاست‌های تشويقي اگر با عمل همراه گردد می‌تواند مؤثر افتد. به عنوان مثال دولت می‌باشد امکانات رفاهی، آموزشی و پرداختی بهتری برای شهروندانش فراهم آورد چرا که اگر مردم به این مهم دست یابند که فرزندانشان می‌توانند آینده پنهانی در جامعه ایران داشته باشند، ترغیب می‌شوند فرزند تنها خود را صاحب برادر یا خواهر کنند.

پرسش متن

صفحة ۷۵ کتاب درسی

آیا می‌دانید تک محصولی شدن اقتصاد چه پیامدهایی دارد؟

اقتصاد تک محصولی قدرت خودنمایی یک کشور را در عرصه جهانی از او می‌گیرد. کشوی که تنها مبنی بر فروش یک محصول است نمی‌تواند در میدانگاه اقتصاد جهانی آن گونه که می‌خواهد محصولش را عرصه دارد ولذا اسیر سیاست‌های اقتصادي قدرت‌های بزرگ می‌شود و به ناجار می‌باشد در برابر زورگویی‌ها و ناعدالتی‌های آنها سر خم کند و این امر سبب واپسگی و سلطه‌پذیری می‌شود.

مفاهیم اساسی

صفحة ۷۸ کتاب درسی

Biamoz.com | بیاموز

بزرگترین مرجع آموزشی و نمونه سوالات درسی تمامی مقاطع

شامل انواع | نمونه سوالات | فصل به فصل | پایان ترم | جزوه |
ویدئوهای آموزشی | گام به گام | طرح درس | طرح جابر | و ...

اینستاگرام

گروه تلگرام

کanal تلگرام

برای ورود به هر پایه در سایت ما روی اسم آن کلیک کنید

دبستان

ششم

پنجم

چهارم

سوم

دوم

اول

متوسطه اول

نهم

هشتم

هفتم

متوسطه دوم

دوازدهم

یازدهم

دهم